

hevjin

fanzin 1

Kürşad Kahramanoğlu
Belfast'tan Diyarbakır'a
Ji Belfast'ê Heya Amed'ê

Serpil Sancar
Egemen erkeklik karşısında
farklı erkeklikler
*Li dijî mêraniya serdest,
mêraniyên cuda*

Sabahat Tuncel
Röportaj
Hevpeyvîn

Hülya Sur
Neden Baki Koşar?
Neden Nefret Suçlarıyla Mücadele?

Birlikte yaşamak...

Jennifer Petzen
Toplumsal Cinsiyet: Nedir ve
ne işe yarar?
Zayende Civakî: Çiye û kêrî çi tê?

içindekiler

- 2 Editörden (Türkçe)
- 3 Ji Edîtorê (Kurdî)
- 5 Belfast'tan Diyarbakır'a
- 5 Ji Belfast'ê Heya Amed'ê
- 7 From Belfast to Diyarbakır
- 9 2010 Newroz'unda Diyarbakır'daydık
- 10 Birlikte Yaşamak
- 10 Açılmak
- 11 Röportaj-Sabahat TUNCEL
- 12 Röp.(Kurdî)Sabahat TUNCEL
- 14 Neden Baki KOŞAR?
- 16 Hevjîn'den Haberler
- 17 Diyarbakır'da Transeksüel Olmak
- 19 Egemen Erkeklik Karşısında Farklı Erkeklikler
- 22 Li Dijî Mêraniya Serdest, Mêraniyên Cuda
- 24 Toplumsal Cinsiyet: Nedir ve Ne İşe Yarar
- 26 Zayende: Çiye û Kêrî Çi Tê
- 27 Gender: What Is It And What Does It Do?

Hevjîn LGBT Diyarbakır Oluşumu

Danışma Kurulu

Diren Özkan, Ezra Yıldırım, Harika Peker, Mekiye Ormanci, Melike Coşkun, Mij Ba, Naşide Buluttekin, Nebahat Akkoç, Özlem Örcen

Yayın Kurulu

Ali Erol, Asu Amed, Barış Sulu, Bawer Cakır, Elif Berfin Ceylan, Gülcin Özbey, Heval Azad, Hülya Sur, Remzi Altunpolat, Salih Canova, Serap Akçura, Sevim Özdemir, Umut Güner

www.hevjîn.org
dergi@hevjîn.org

hevjîn

Editörden...

Yakın zamanda dünyada insan hakları temelli çalışmalar yürüten birçok organizasyonun demokrasi çitısı olmaya başlayan LGBTT hareketi tüm gücüyle lezbiyen, gey, biseksüel ve transeksüel bireylerin yaşadıkları hak ihlallerini kaydetmekte ve haklar hiyerarşisinin üvey evladı olan LGBTT haklarının savunuculuğu yapmaktadır.

Özellikle son 40 yılda LGBTT hareket çeşitli duraklamalar yaşasa da eşcinselliğin lanetlenmediği, hastalık olarak görüldüğü ve cezalandırıldığı süreçlerden eşcinsel evliliklerin resmen kabul edildiği ve devlet tarafından koruma altına alındığı süreçlere gelinmesinde feminist hareketle birlikte başrol oyuncusu. Fakat yine de bugün dünyanın birçok ülkesinde eşcinsellik bir suç olarak nitelendirilip cezalandırılıyor. Hatta çoğu zaman Türkiye örneğindeki gibi homofobi resmi ideoloji ve onun türlü kanallarınca bitmek bilmez bir enerjiyle yer yer pornografik boyutlarda (Selma Aliye Kavaf'ın eşcinsellik hastalığı açıklaması) yer yer sessiz heteronormatif ve homofobik bir uzlaşma üzerinden üretilerek LGBTT bireyleri marjinalleştiriliyor, her türlü psikolojik fiziksel şiddetin hedefi haline getiriliyor dahası insan haklarının olmazsa olmazı eğitim, sağlık, hukuk ve istihdam gibi birçok hizmet ağından mahrum bırakılıyor.

Fakat tüm bunlara rağmen dünya değişmeye dönüşmeye devam ediyor.

LGBTT örgütlerinin ve bu konuda samimi duyarlılığa sahip insan hakları emektarı örgütlerin ısrarcı çabalarının da ürünü olan değişen dünyanın ve onun değişen parametrelerinin bize sunduğu olumlu katkılardan feyz olarak Hevjîn LGBTT Diyarbakır'da yaklaşık 3 yıldır Kürt LGBTT varoluşunu dillendiriyor ve bu realitenin kabul edilmesi için gereken koşulların sağlanmasında kendine düşen sorumlulukları yerine getirmeye, bireylerin sağlıklı bilgiye ulaşmaları için çeşitli atölyeler ve söyleşilerle duyarlılık oluşturmaya çalışıyor.

Türkiye'de hem Kürt hem eşcinsel olmanın yarattığı travmanın netliği üzerinden yola çıkıp yoğunlaştırılmış bir öteki olarak derdimizi hem yaşadığımız minör coğrafyada hem uluslararası alanda tartışmaya açmak ve muhatap aramak öncelikli hedefimiz. Bu minvalde aslında bu adımı atarken bizi cesaretlendiren, yıllarca yok sayılan ve varoluşu reddedilen Kürt halkının deneyimlediği kimlik ve kültür mücadelesinin varoluşa yönelik her türlü tasarrufa dolaylı yada dolaysız taraf olmayacağını/olamayacağına dair büyük umuttur. Somut bir veri olarak BDP'nin cinsel yönelim ayrımcılığını tüzüğüne alması umutlarımızı artırdı.

Hevjîn LGBTT dünyanın ilk Kürt LGBTT örgütü olarak dünyanın ilk Kürtçe LGBTT dergisini çıkartıyor.

İlk sayımızın dosya konusu olan açılmakla Kürt LGBTT bireyleri olarak aslında 'Kürt eşcinsel ve transeksüeller vardır' diyoruz. Kendi gerçekliğimizin nesnesi olan eşcinselliğe dair sözü olan herkese olanak alanı yaratarak sorunu tanımak, tanıtmak ve tartıştırmak istiyoruz.

İlk sayımızda İngiltere'de dünyanın en büyük LGBTT örgütünün (ILGA) uzun zaman sekreterliğini yürütmüş Birgün yazarı Kürşad KAHRAMANOĞLU 'Beifast'dan Diyarbakır'a' yazısıyla bize IRA deneyimi üzerinden eşcinsellik kimin sorunu sorusuna cevap veriyor. Almanya'da yaşayan toplumsal cinsiyet ve cinsiyet kimliği alanında akademisyen dostumuz Jennifer Petzen Avrupa'daki cinsel politikanın sorunlarına dikkati çekerek bizi cinsel özgürleşme politikasının işlevi üzerine bir kez daha düşünmeye davet ediyor. Serpil Sancar Egemen Erkeklik yazısıyla erkeklik-güç ilişkilerinin antropolojik ve sınıfsal bir özeti çıkarıyor. İzmir SiyahPembeÜçgenLGBTT aktivistlerinden Hülya Sur 2006 yılında evinde hunharca katledilen Kürt eşcinsel gazeteci yazar Baki Koşar'ı ve onun anısına her yıl düzenlenen "Baki Koşar Nefret Suçlarıyla Mücadele Günleri'nin önemini homofobiyle ve nefret suçlarıyla mücadelede Türkiye'deki hukuksal politik açmazları paylaşıyor. Biz de Hevjîn LGBTT olarak dergimizin ilk sayısını homofobiye ve nefret cinayetlerine dikkat çekmek için Baki Koşar'a ithaf ediyoruz. Bundan sonraki her sayımızı da öldürülen bir LGBTT bireyine atfedeceğiz.

Söyleşi bölümümüzde cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği sorununda samimi bir efor sarf eden BDP Milletvekili Sebahat Tuncel'le LGBTT hakları üzerine bir söyleşi gerçekleştirdik.

Son olarak Hevjîn LGBTT destekçilerine başta KAOSGL, STGM Diyarbakır YDM, Diyarbakır Sanat Merkezi olmak üzere KAMER, Selis Kadın Derneği ve aklımıza gelmeyen birçok STÖ temsilcilerine bizi yalnız bırakmadıkları için teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Bir sonraki sayımız 'GÖÇ' de buluşmak üzere...

Hevjîn LGBTT Oluşumu

Ji Edîtor...

Tevgera LGBTTT ku di demeke nêzik de li dinyayê ji bo gelek organîzasyonên ku li ser mafên mirovan xebatên xwe dimeşînin re bû asta demokrasîyê û bi hemû hêza xwe hewl dide ku bînpêkirinên li hemberî lezbiyen, gey, bîseksuel û transeksuelan tomar bike. LGBTTT ku weke nevisiyê (uvey evlat) hîyarerşîya mafan e, parêzvaniya mafên xwe dike.

Her çiqas di 40 salên dawî de tevgera LGBTTT hin caran bêdeng dibe jî, bi tevgerên femînîst re yek ji pêşengan e. Lewre bi saya vê têkoşînê, em ji pêvajoya ku homoseksuelbûn (eşcinsellik) tê neletkirin, weke nexweşiyek tê dîtîn û tê cezakirin, gihîştin pêvajoyeke ku zewaca homoseksuelan bi awayeke fermî tê qebûlkirin û ji aliyê dewletê ve tê parastin. Di van hemû pêvajoyan de LGBTTT serkêşî kir. Lê digel vê yekê jî li gelek welatên cîhanê homoseksuelî weke sûc tê ravekirin û tê cezakirin. Li Tirkîyeyê homofobî ji aliyê îdeolojiya fermî û hemû dezgehên wê ve tê hilberandin û hewl didin ku endamên LGBTTT'ê marjînal bikin û li ser serê van endaman her cure tundiya psikolojîk û fîzîkî dimeşînin. Weke ku ev tîr neke, endamên LGBTTT'ê ji mafê perwerdehî, tendurîstî, hiqûq û îstîhdamê jî bêpar dihêlin.

Lê digel van hemû tîştan jî cîhan diguhere û veguherîna cîhanê didome.

Bi xebat û keda rêxistinên LGBTTT û rêxistinên kedkar ên mafên mirovan, bi feyza ku em ji cîhana ku diguhere û di nava veguherînekê de ne, xebatên xwe didomînin. Hevjîn LGBTTT'î Amedê nêzi 3 sal in weke LGBTTT'a kurd hebûna xwe aşkera dike û ji bo pejirandina vê rastîyê hewl dide ku barê dikeve ser milê xwe bi cih bîne. Ji bo ku kesayet bikaribin xwe bigihînin agahîyeye rast û saxlem, em hewl didin ku bi xebatên atolye û guftûgoyan bihîstiyariyê ava bikin.

Li Tirkîyeyê mirov hem kurd û hem jî homoseksuel be, ev yek bi xwe re travmayek jî tîne. Ji ber vê yekê em dixwazin derd û kulên xwe hem li vê erdnîgariya ku em li ser dijîn û hem jî di raya giştî ya navneteweyî de bînin zimên û muhatebek bibînin. Em di wê bîr û baweriyê de ne ku gelê kurd ku bi hezar zorî û zehmetiyê li hemberî derdorên ku ew înkâr dikirin û qebûl nedikirin ntêkoşîneke mezin da, dê bi vê tecrûbeya xwe pêşîya me jî veke. Ji ber ku BDP'ê bi awayeke berbiçav cudaxwaziya li hemberî zayendan di rêzîknameya xwe de bi cih kir, hêviya me ya di vî warî de gurtir û geştir bû.

Hevjîn LGBTTT'î li cîhanê weke yekemîn rêxistina kurd a LGBTTT'ye û cara ewil e ku kovara LGBTTT derdixe.

Di vê hejmara ewil de em LGBTTT'iyên kurd dibêjin

ku "Homoseksuel û transeksuelên kurd hene". Ji bo hemû kesên ku derbarê homoseksueliyê de gotineke wan heye, em qadeke nîqaşê vedikin, em dixwazin pîrsgirêkê nas bikin, bidin naskirin û bidin nîqaşkirin. Di hejmara me ya yekemîn de em cih didin nivîsa nivîskarê rojnameya Birgûnê Kürşad Kahramanoğlu. Kahramanoğlu demeke dirêj di rêxistina herî mezin a LGBT a cîhanê ya li Brîtanîyayê ILGA de sekreterî kiriye. Ew bi nivîsa xwe ya "Ji Belfast'ê Heya Amed'ê", hewl dide bi tecrûbeya li ser IRA'yê bersiva pîrsa "homoseksuelî pîrsgirêka kî ye?" bide. Dostê me yê akademîsyen Jennifer Petzen ku li Almanîyayê dijî û li ser zayendiya civakî û nasnameya zayendê xebatên wê hene, bal dikişîne ser pîrsgirêka polîtîkaya zayendî ya li Ewropayê. Serpîl Sancar bi nivîsa xwe ya "Li dijî mêraniya serdest, mêraniyên cuda", kurteya tîkiliya mêranî-hêzê ya antropolojîk û çînî radixe pêş çavan. Yek ji aktivîsta İzmir SiyahPembeÜçgen' a LGBTTT'ê Huyula Sur jî di nivîsa xwe de li ser rojnamevanê homoseksuel ê kurd Bakî Koşar ku hate kuştin disekine û li ser polîtîkaya hiqûqî ya Tirkîyeyê disekine. Em jî weke Hevjîn LGBTTT di hejmara yekemîn a kovara xwe de ji bo ku bal bikişînin ser homofobî û kuştinên nefredê, em vê hejmarê didin bextê bîranîna Bakî Koşar. Hejmarên kovarê yê ji vir û şûnde jî em ê bidin bextê endamên LGBTTT'ê ku hatine kuştin.

Di beşa xwe ya guftûgoyê de, me cih da fikr û ramanên Parlamentera BDP'ê Sebahat Tuncel. Tuncel ku di warê tundiya li ser zayendê û nasnameya zayendî de kedeke mezin dide, nêrîna xwe ya li ser mafên LGBTTT'ê vedibêje.

Em li ser navê Hevjînê, ji kes û saziyên ku piştgirî dane Hevjînê, ji KAOSGL, STGM Diyarbakır YDM, DSM, KAMER, SELİS û gelek kes û nûnerên saziyên sîvil ku nayên bîra me re spasîyên xwe pêşkêş dikin.

Heta hejmara duyemîn a bi navê "koçberiyê" bimînin di xweşiyê de...

Hevjîn LGBTTT Oluşumu

Belfast'tan Diyarbakır'a...

Kürşad Kahramanoğlu
www.pinkpoppe.net

Bendeki ne kaderdir ki, hayat birçok şeyi iki kere yaşamayı nasip etti. Her şey tekerürden mi ibaret yoksa bu benim kaderim mi bilinmez? Bugünlerde Türkiye'de birçok şey, bana bir deya gibi geliyor!

70'lerin sonlarında İngiltere'nin Manchester şehrinde yaşayan bir üniversite öğrencisiydim. O dönemlerde "National Union of Students" -Millî Talebe Birliği (NUS) Birleşik Krallık'ın bütün yüksek öğrenim öğrencilerini çatısı altında toplayan radikal bir öğrenci derneği idi. Liderliğinde ise, Komünist Partisi Öğrenci Birliği ve liberallerden kurulmuş olan "Left Alliance (LA) - Sol Birlik" adlı bir koalisyon vardı. NUS'in bünyesinde LA'nın dışında İşçi Partisi (LP) Öğrenciler, Tutucu Öğrenciler (TP) Birliği, Socialist Worker Party (SWP) - Sosyalist İşçi Partisi Öğrenciler gibi daha başka bloklar da vardı.

70'lerin Birleşik Krallık'ında eşcinsel olmanın, bugünün Türkiye'si ile insanı hayrete düşürecek benzerlikleri olması da işin başka bir yönü. Eşcinsellik daha henüz 60'larda illegal olmaktan çıkmış, hala tabu, kanun önünde güya eşit; ama pratikte zor yaşanır ve çekilir bir insanlık haliydi. Bugünün Birleşik Krallık gençliği ve üniversite öğrencilerinin o dönemin atmosferini hayal etmesi bile güç.

NUS, senede iki kere lezbiyen ve gey üyeleri için memleketin değişik üniversite kampüslerinde konferanslar düzenler, politikalar belirlerdi. Ben, yukarıdaki bütün bloglardan daha radikal ve cinsel politikalara önem veren bir öğrenci bloğu olan Socialist Students Alliance (SSA) - Sosyalist Öğrenci Birliği'nin üyesiydim. NUS'deki görevci olarak, bu ufak ama çok ses getiren grup, muhalefete olmasına rağmen birlik içinde çok aktif ve etkiliydi.

Birleşik Krallık'ın, kampüsü olan birçok şehri bu konferanslar sayesinde tanıdım. Her sene farklı iki şehirde organize edilen bu konferansları bir türlü Belfast'ta yapamıyorduk. "Queens University" ve "Gay Society - Gey Birliği" de olan çok aktif bir öğrenci birliğine sahip ve NUS'e üye olmasına rağmen; Belfast'ta organize etmeye çalıştığımız her Lezbiyen ve Gay Konferansı, NUS liderliğinin engeline takılıyordu. NUS'un o zamanki komünist/liberal liderliği, İngiliz ordusunun işgali ile zar zor Birleşik Krallık'ın bir parçası olarak ayakta tutulabilen Kuzey İrlanda'ya gidersek, radikal öğrencilerin idaresinde olan lezbiyen ve gey konferansının bölgenin politikasına karışacağından ve NUS'un başını belaya sokacağından korkuyorduk.

Sonunda konuyu demokratik bir organizasyon olan NUS'un genel kuruluna getirerek, öğrenci birliğini

Belfast'ta da bir lezbiyen ve gey konferansı organize etmeye mecbur bırakmak gerekti. Ömrümde, 400-500 kişi önünde yaptığım ilk konuşmalardan biridir. NUS Genel Kurulu'na (galiba Blackpool kasabasında) dizlerim titreye titreye: "Belfast bu ülkenin bir şehri, Queen Üniversitesi bu organizasyonun bir parçasıysa sorun ne? Orada da lezbiyen ve gey üyelerimiz var" dediğimi hatırlıyorum.

Güle oynaya Manchester'dan bir minibüs tutup Belfast'a varmıştık. İngiltere'nin kuzey batı bölgesindeki birçok üniversiteden gelen arkadaşlarımla birlikte sert İrlanda Denizi'ni geçerken, denizin tutmasından dolayı devamlı kustuğumu da hatırlıyorum. Bu kadar mücadele vererek konferans organize edebildiğimiz Belfast Queens Üniversitesi'nin kapısına vardığımızda, bizleri hoş olmayan bir sürpriz bekliyordu. Kuzey İrlanda'da, bizde tarikatlar içinde muadilleri kolayca bulunabilecek bir politikacı vardır: Ian Paisley. Papa ile kafayı bozmuş, Katolikler'den nefret eden ve yıllardır Kuzey İrlanda sorununun çözümünde en önemli engellerden biri olan bu dinci politikacının "Democratic Unionist Party" isimli bir de partisi var. İşte bu partinin üyeleri, Queens Üniversitesi'nin girişindeki patikanın bir yanına dizilmişler, ellerindeki İncillere vurarak "Save Ulster from Sodomy - Kuzey İrlanda'yı sodomiden kurtarın" diye bağıryorlar. Patikanın solunda ise, bir grup Sinn Fein - Birleşik Krallık'ın Kuzey İrlanda'nın işgaline son vermesini isteyen parti (Türkiye'de de IRA diye bilinen organizasyonun siyasi kanadı), sendikacı ve diğer bilumum solcular ve öğrenciler "Gay rights are human rights, long live human rights! - Gey hakları insan haklarıdır, yaşasın insan hakları!" diye bağıryorlar.

Bu çılgın koridordan geçip Queens Üniversitesi'ne girdik. Birkaç gün süren konferansımız çok başarılı geçti. Konferansın ikinci günü müdü ne, Sinn Fein yönetiminden bir davet geldi. Ben ve iki arkadaşımı Belfast'taki adresi gizli merkezlerine davet ediyorlardı. Mademki şehirlerinde bir konferans düzenlemiştik, bizlere politikalarını anlatmak istiyorlarmış. NUS liderliğinin korktukları başlarına gelmişti. Hiç tereddüt etmeden kabul ettim.

Bizi almaya gelen arabaya bindiğimizde gözlerimiz bağlandı. "Bu sizin emniyetiniz için. Merkez binamızı öğrenmeniz, hayatınızı tehlikeye sokabilir" diye davranışın nedeni bizlere izah edildi. Epeyce bir süre gittik, birkaç tane kontrol noktası rampasından geçtiğimizi hissettim. Nihayet dışı kar maskeli askerlerin duvar resimleri ve devrimci sloganlarla bezemiş bir binanın önünde arabadan indirilip içeri alındık. Çay ikram ettiler ve bizlere Sinn Fein'in kuruluşundan Kuzey İrlanda'daki mücadelelerine kadar, önce tarihçe sonra da gaye ve yürütmekte oldukları mücadelenin detaylarını içeren bir brifing verdiler. Son olarak da, ikinci bir konuşmacı Sinn Fein'in demokratik yapısını, karar alma metodlarını ve kurtarılabilecek Kuzey İr-

em nehatin qewirîn rehet bûbûn. Wexta ku me çayên xwe vedixwar herdu peywirdarên Sinn Fein'ê ku ji me re brîfîngek dabûn çûn menzelekê piştî jî bi gel kî axiftîbin axiftin û dûre jî hatin li cem me. Ji me re gotin ku sekû Sinn Fein tu kongre, lijneya navendî an jî civînekê xwe ya fermî de behsa cihêkariya ku hevzayend rastî tîn ne kirine, vê mijarê nîqaş nekiriye an jî li ser vê mijarê tu politika pêk neanine. Lê ji bo ku sekna giştî a partiyê(Sinn Fein) dijberî hemû cihêkariyaye; dibêjin ku li vê rewşê em dikarin encama dijberiya wan a li hember cihêkariya ku hevzayend rastî tîn jî jê fahm bikin. Sekû pergala ku piştî rizgariya Îrlandayê wê bê damezirandin de bimîsogerî hevzayend rastî tu cihêkariya nayên ...

Me çayên xwe xelas kirin, destê mazûvanên xwe guvaştin. Dure çavên me hatin girêdan û em li nava Belfastê hatin berdan.

Ez di nava vê tekoşîna xwe ya mafê mirovan a ku gihîştîye 40 sala de û di dilxwaziya bêhempa ya daxwaza guhartina dinyayê ku ez ketimê de ez kengî behsa mafê hevzayendan bikim rastî da bervêdanan hatim. An 'tişteke wiha tune ye û ji nav me mirovên wiha dernakevin'. An jî jê tirsîn û dirûvkinên(?) ev rewşa mirovatîyê a siruştî û kevn, wekî: ' ev ne tişteke normalê nexweşîyeke, şerme, gunehê.' Ev hevzayendî tişteke çawaye ku; ji Xiristiyanan dernakeve, ji Bisilmanan dernakeve, ji Afrîkayîyan dernakeve, di nav Tirkan de tune ye, di nav Kurdan de tune ye, ji şoreşgeran dernakeve, AKP'ê da tune ye, kowboy nabin hevzayend zayendiyên hevzayendên di nav oldaran de bi berata di be ku bê guherandin, hinek dekbazên ku bi psikiyatîyê ve mijul dibin dikarin tedawi bikin...

Belê hemû wan bervêdanan, tewşo mewşo axiftinan min bi guhê xwe bîhîst. Mîna ku axiftinên Wezîrê Ji Jin û Malbatê Berpirsîyar a AKP' yî.

Ev bûyera ku 30 sal berî niha qewimî bû ji bo na we piştî ev qas salan min nivîsand, çimku li gel hemû nezani û bêleqetîya xwe ve jî û wê dema ku dinya ji pîrs-girêka hevzayendiyê bêxêber bû de pêşengîya Sinn Fein'ê qebûxwestinên xwendekarekî bikemalî guhdarîkiribûn. Nizanim ewan xwe di nav tekoşîna rizgariyê de dîtî û ji ber wê çendê ev kemalî nîşan didan? An jî ji ber ku her dem û li her derê mirovên ku tekoşîna mafê mirovan wekî perçeyek dibîn jî hene.

Xerabiya herî mezin ewe ku mirov ji inkara nasnameya hebûna xwe ve destûrê bide. Ev rewş kesê/i mehkûmê şizofreniyê; civatên ku hebûnên wan nayê hesibandin jî mehkûmê asimilasyonê dike.

From Belfast to Diyarbakır

As luck would have it, I have gotten to experience many things in life twice. I wonder if everything is merely repeated, or whether it is all a part of my fate. Nowadays, many things in Turkey appear to me like déjà vu!

In late 70s I was a university student in Manchester and in those days the National Union of Students (NUS) was a radical organisation bringing together all students in Higher Education in the UK. It was led by a coalition called the "Left Alliance" (LA) made up of the Communist Party Student Alliance and Liberals. Also active in the NUS were students from the Labour Party (NOLS), the Federation of Conservative Students (FCS), Socialist Worker Party (SWP), and other groups.

Another interesting point is that being gay in the UK of the 70s had some appalling similarities with today's Turkey. Homosexuality had been legalised in the late-1960s but continued to be taboo; it was a human condition that was supposed to enjoy equal legal status to any other, but in practice it was hard to experience and to cope with. Today's British youth and university students can hardly imagine the atmosphere of the period back then.

NUS used to organize conferences on different university campuses bi-annually for its lesbian and gay members in order to think up new policies. I was a member of the Socialist Students Alliance (SSA), a student group that was much more radical than all the other groups mentioned above and one that placed greater importance on sexual politics. Although it was a relatively small group of opposition within NUS, it was nevertheless quite active and influential.

Over time I got to know a lot of different university towns in the UK, however for some reason we just could not manage to organise one of these conferences in Belfast. Although Queen's University was a member of the NUS, and it had quite an active student body with a Gay Society, each one of our attempts to organise a lesbian and gay conference there would be stymied by the NUS leadership. The Communist/Liberal leadership of NUS at the time was afraid of getting into trouble if we went to Northern Ireland, which was under heavy occupation at the time by the British Army due to the Protestant versus Catholic 'troubles'. The fear was that a lesbian and gay conference, organised by radical students, might get caught up in the local political violence.

In the end, we had to resort to taking the issue to the general assembly of the NUS and compelled this proudly democratic organisation to plan a Lesbian and Gay conference in Belfast. That was one of the first speeches I had had to make in front of 400-500 people. In the NUS general assembly meeting, which was held probably in Blackpool, I remember having said, feeling weak at the knees, "If Belfast is a city of this country and Queens University a part of this organisation, then what is the problem?"

In pure joy, we hired a minibus to take us from Manchester to Belfast. I remember getting seasick and throwing up non-stop when crossing a rough Irish Sea with student friends from different colleges across northwest Britain. When we finally made it to the gates

of the Belfast Queen's University, and after gone to so much trouble to organise the conference, a not-so-nice surprise was waiting for us. In North Ireland, there is a politician who was easily a match for any of the religious radicals in Turkey: the Reverend Ian Paisley. Obsessed with his hatred for the Pope, fervently detesting Catholics, and a major obstacle for years to the resolution of the troubles of North Ireland, this fanatically religious politician led a party called the Democratic Unionist Party (DUP). The members of his party were standing all along one side of the gateway to Queens University, beating on their Bibles and chanting "Save Ulster from Sodomy!" On the left side of the pathway, a group made up of Irish nationalist Sinn Féin supporters, trades unionists, leftists and students of all sorts were counter-chanting: "Gay rights are human rights, Long Live Human Rights!"

We made our way into Queen's University through this crazy honour guard. Our conference lasted a few days and was a great success. It was on the second day or so that an invitation was received from the Sinn Féin leadership. They invited me and two other colleagues to their secret headquarters in Belfast. Now that we had organised a conference in their city, they wanted to talk to us about their policies. What the NUS leadership feared most was coming true. I accepted the invitation without hesitation.

When they came to pick us, we were blindfolded as we got into the car. "This is for your own safety, as your knowing where our headquarters is can endanger your lives," they explained. We drove for what seemed like a long time and I got the feeling that we had passed a few checkpoints. Finally, we got out in front of a building covered with murals depicting balaclava-wearing soldiers and bearing revolutionary slogans. They served us tea and gave us a detailed briefing, first on the history of Sinn Féin from its establishment up to their present day struggle in North Ireland, and then about the goals of their strife. Finally, another speaker explained to us the democratic structure of Sinn Féin, their methods of decision-making and their vision for the future political system of a liberated Northern Ireland.

When both speakers had finished, they invited our questions. My question was: "Thank you for this detailed explanation, but neither of you gave us a picture of what you did and will do for the sexually-discriminated people in Northern Ireland, be it during your struggle or after the liberation of Northern Ireland. Hasn't this subject ever come up during any of your meetings, or in the decision-making process that you just explained in? Or, perhaps there isn't a single gay or lesbian member Sinn Féin or the IRA? What is Sinn Féin's policy regarding sexual liberty?"

An uncomfortable silence settled over the room as the two speakers looked at one another. They said, "We do not know about this topic, let us ask some other autho-

rised people from the Central Committee, while you take another cup of tea."

My two friends appeared pretty tense while I put my unexpected questions, but relaxed slightly when our hosts didn't immediately kick us out of the door, or worse! As we were enjoying our tea, the Sinn Féin officials who gave us the briefing came returned from the backroom, having talked with someone. As it turned out, at no convention, general assembly, or any other official meetings, had Sinn Féin mentioned, discussed, or formed any policies about the discrimination to which gay people were subjected. We were told that, since the party's overall stance was against all sorts of discrimination, we could therefore conclude that the party was also against discrimination against gays. In the new order to be established after North Ireland's liberation, we could also count on the complete non-discrimination of gay people.

We finished our tea, shook hands with our hosts and were blindfolded again before being 'set free' in the centre of Belfast.

Over a period of 40 years in which I struggled for human rights, with an unquenchable desire to change the World, I have faced two main objections to the issue of gay rights. The first runs something like this: "We have no such problem, that sort of thing (homosexuality) does not happen here." The second, through fear and stigmatization, labels this age-old and common human condition as "abnormal, a sickness, a shameful act, a sin." It's a funny thing, homosexuality; Christians do not have it, Muslims do not, Africans do not either. It is not to be found amongst Turks, Kurds, or leftist revolutionaries, and the sexuality of Believers can be altered by prayer! It doesn't exist amongst the AKP crowd. Cowboys cannot be gay, and some deceitful psychiatrists can fix it! Yes, I have heard all these idiotic declarations with my own ears, and I am still hearing them, as I have recently, from the mouth of the Turkish Minister for Women and Children.

I have recounted the incident from 30+ years ago since I want to show you how the Sinn Féin leadership met the naïve challenge of a college student with the kind of maturity that is rare amongst politicians. Was it because they saw themselves as a part of a different but comparable "struggle for liberation"? Or, was it due to the influence of some enlightened people who understood that any struggle for human rights is a struggle for all human rights, anywhere, any time?

One of the greatest disservices a person can do to her/himself is to deny her/his personal existence and identity. Such behaviour can lead an individual into a state of schizophrenia and drives whole communities and societies towards assimilation rather than coexistence.

“2010 Newroz’unda Diyarbakır’daydık...”

Newroz... Dumanlarını yükseltiyorum ateşimin. Odun, kömür, lastik değil yanan. Yanan şey ırkçılık, ayrımcılık, nefrettir her bahar. Bu alan, bu insanlar umudunu alevlendiriyor halay halay. Metal kuşların havadaki homurdanışlarını cılız bir sese dönüştürüyor zılgıtlar. Bir demircinin elinden çıkan bir isyan, kurşunla doldurulan bedenler, kundaktaki bebekten en yaşlısına kadar katledilen insanlara yakılan ağıtlar... Alanda gökkuşağı bayraklarımızla bulunmanın heyecanıyla gözlerimiz her yerdedi. Bize bakan insanlarda, dev bayraklarda, sahnede, açılan pankartlarda, birbirinden güzel kıyafet ve insanlar daydı gözlerimiz.

Dev bir sahnede dev perdelerde izliyoruz konuşanları. Gözleri gözlerimizin hemen önünde sanki hepsinin. Yüz binlerce kişi koskocaman bir ayna sanki. Tüylerim diken diken oluyor. Alanda ki sinerjiyi anlatmak için kelimeler yetmez. Yüzler sahneye dönük, mücadeleyi

sırtlamış yüz binlerce insan. Dedim ya tüylerim diken diken etrafı izlerken, bir kadın geldi yanımıza. “Liderimiz bize her şeyi kabul ettirdi. Bize insanlığı öğretti. İyi ki varsınız. İyi ki geldiniz. Newroz’unuz kutlu olsun” dedi.

Bu halkın bu bayrama neden bu kadar sarıldığını şimdi anlamıştım. Yeniliği coşkulu bir kabullenışı var. Amed’in surlarının hoşgörüsüyle yıkılmayacağını, farklı kültürlerle ve kimliklere açık olmakla yerle bir olmayacağı fikrini daha içten sahiplenecekleri günler gelecek. Türkiye Hükümeti’nin korktuğu çeşitlilikle Kürtler gurur duyacaklar. Türkiye’nin dört bir yanından gelen LGBTT bireyler o gün önemli bir adım atılar. Bazen attığımız adımların büyüklüğünü tahmin edemeyiz. Ama farkında olmadan bir şeyleri değiştiririz. Gök kuşağı bayrağı üç yıldır dalgalanıyor o alanda ve belli ki bundan sonra da dalgalanacak.

Doğunun güneşini sularla boğmaya çalışanlar, yankınlaştıkça güneşin ne kadar büyük olduğunu ve hiç bir suyun içinde boğulamayacağını anlayacaklar. Ve biz LGBTT bireyler her yıl o alanda kimliklerimizle var olmaya devam edeceğiz...

Heval Azad

Newroz... Yeni gün yani. 21 Mart 2010 Diyarbakır’da benim için de yeni bir gündü... LGBTT hare-

ketin dinamikleri açısından azınlık olma halini hiçbir zaman kendi kimliğim üzerinden düşünmeden hareket ettiğim için bu sene Diyarbakır’da bulunmaktan (kendi adıma) çok büyük bir gurur da yaşadım. Alandaki gökkuşağı bayrakları sadece biz LGBTT’ler değil tüm halkların kardeşliği için dalgalandı. Newroz ateşiyle gökkuşağı bayraklarının buluşması bir tesadüf değil ortak isteklerin dillendirilmesiydi. Özgürlük. Yaşam hakkı. Kendin gibi olabilmenin ete kemiğe bürünüp şekillenmesi. Türkiye’de yaşadığım 32 yıl süresince bu kadar coşku ile ilk kez karşılaştım. Böyle büyük ve coşkulu bir kalabalığı sanırım bir dahaki Newroz’da

görebileceğim. Hevjin LGBTT Oluşumu’nun ne kadar değerli ve önemli olduğunu bir kez daha hatırlatan bu buluşma benim kendi kişisel tarihime geçti. Katılan her bireye tek tek teşekkürlerimi sunuyorum. Yeni yeni ve aydınlık günler bizi bekliyor... LGBTT Hareketi açısından da haykırıyorum: Newroz Piroz Be! Gözle- rimle gördüm “Direne

direne kazanacağız” dostlar, yalan değil!

Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği

<http://www.pembehayat.org/>

LGBT hareketinde ilk kez Newroza katılmıştık. Şu tarihte diye anacağımız önemli bir gün olduğunu düşünmekteyim. Kendi açımdan çok özel, önemli ve bir o kadar da bilgilendirici bir katılım oldu Newroz. Kürt halkının mücadelesine destek vermenin pratikte ve tam merkezinde yani kalbi Diyarbakır’da nasıl attığını, bu kalp atışlarının bir yangını nasıl alevlendirdiğini gördüm. İnsanların alana girdiğimizde bize ilginç, meraklı ama samimi bakışları alanda ne denli görünür olursak bunun geri dönüşünün de o kadar etkili olacağını da gösterdiğini düşünüyorum. Hevjin’le dayanışma noktasında da önemli bir adım olduğunu ve hevjin’in çalışmalarının devamı için de umut verici görüyorum. Newroz alanındayken bir ara etrafıma şöyle bir bakıp düşündüm; acaba bir gün LGBTT hareketi de bu kalabalığı, bu coşkuyu, bu inancı görebilecek mi? Hareketlerin çıkışı ve sürdürme noktalarında ayrımlar mevcut fakat inanıyorum ki Newrozda dalgalandırdığımız gökkuşağı bayrağı ateşinin rüzgârıyla çok daha yükseklerde olacaktır.

Hevjin’e ve Kürt hareketine selam olsun...

Dayanışmayla...

MorEl Eskişehir Lgbtt Oluşumu

<http://moreleskisehir.blogspot.com/>

Birlikte Yaşamak...

Hülya Sur

hulyasungu@gmail.com

Evrimsel biyolog Richard Lewontin der ki; “Darwin-ciliğin basit ve kaba yorumu olan “dişleri ve pençeleri kanlı” doğa resmi, eksik ve yanlıştır. Doğada, canlıların birbiriyle acımasız rekabetleri dışında, sürdürdükleri yaşam süreçlerinin üretken yüzünü gözden geçirir.”

Birlikte yaşamayı en basitinden, birbirine şiddet uygulamamak olarak anlıyorum. Birey bazında, ötekine manevi ya da fiziksel şiddet uygulanmaması, toplum bazında çatışma ve savaşın olmadığı bir dünya ve siyasi iktidarın, egemenlik alanındaki kişi ve gruplar arasında ayrımcılık yapmaması, özgürlükleri sınırlandırmaması...

Şiddetin her derecesi, sindirmek amaçlıdır. Karşımızdakini tanımaya, anlamaya yönelik değildir. Şiddet yıkımla alakalıdır. Hedef alınan kişiliğin yıkımından tutun, onun fiziksel çevresinin de yıkımıdır. Zaten yetersiz olan kaynakların, kimseye yar edilmeden yok edilmesidir. Çeşitliliğin tahribatıdır. Farklılık kavramı yerine, çeşitliliğin kullanılmasını önemli buluyorum. Çünkü farklılıkta; gizli özne, kendinden farklılıkları belirleyen bir merkezdir. Peki, gerçekte farklı olan kimdir? Kendini merkeze konumlandırmış olan, ne hakla kendini biricik ilan eder de diğerlerini “farklı” olarak adlandırabilir? Çeşitlilikten söz etmek, politik olarak daha doğru diye düşünüyorum. İşte etnik, dilsel, dinsel, mezhepsel çeşitlilik gibi cinsel yönelim, cinsiyet kimlikleri çeşitliliği de, kültürel çeşitlilikle sonuçlanır. Her biri, dünyayı görme biçimimizi çoğaltır. Bu ne kadar değerli bir zenginlik... Dünya kaç biçimde görülebilir ya da okunabilir; elli, bin, yüz bin... Kim bilir; ama bunu teke indirmek haksızlık. İnsan zekâsına, bize yaşam zemini sağlayan gezegenimize, bizim dışımızdaki canlı türlerine haksızlık. Kürtlerden korkan biri Kürtçe öğrenmeli, Kürtlerle arkadaşlık kurmalı. Eşcinsellerden, transeksüellerden nefret eden kişi -kendini iyileştirmek adına- LGBTT örgütlerine gitmeli, ayrımcılığa uğrayan LGBTT’lerle tanışmalı.

Öfke, korku, nefret gibi şiddet çağırıcı duygular yerine, daha fazla bilgi; birlikte yaşamının anahtarıdır. Paracelsus; “Bir şeyin aslında ne kadar bilgi varsa, o kadar sevgi vardır.” der ya... Birbirimizi tanımaya çağrı, organik ilişkiler geliştirmeye çağrı... Hevjin’in de çağrısı budur.

ASU

apothamkin@hotmail.com

Açılmak ya da açıl(a)mamak... İşte bütün mesele bu! (Aile İçi Demokratik Açılım)

“Bir derdim var artık tutamam içimde
Gitsem nereye kadar; kalsam neye yarar

Hiç anlatamadım, hiç anlamadılar.”

Üniversiteden yeni mezun olmuş (sudan çıkmış balık) bir birey olarak hayata atılmanın yollarını ararken kendimi bir anda Ankara’da, ablamın yanında buldum. Eskişehir’deyken hayat daha kolaydı; seni, olduğun gibi seven insanlarla arkadaşlık kurma gibi bir özgürlüğün vardı; ama iş hayatında bunun böyle olmadığını öğrenmem pek vaktimi almadı.

İlk başlarda alışırım sandım, hayatı böyle de yaşayabilirim dedim kendi kendime. Ama kendim gibi olanları bulmam da pek vaktimi almadı.

Sonunda gün gelip çattı ve ablam bir şeylerden şüphelenmeye başladı; artık mecburen bir açılım konuşması yapmam gerekiyordu. Aile içi demokratik açılım sürecinde, destek turlarına çıkarak arkadaşlarımdan yardım almaya çalıştım. Onların önerileri ve uyarıları doğrultusunda güvenimi toplayıp (ablama fazlasıyla içirip) konuşmaya başladım. Açılım konuşmamın özeti yazacak olursam:

“Ablacığım seninle konuşmak istediğim bir şey var. Senin de tahmin ettiğini varsayarak daha fazla gizlemenin bir anlamı olmayacağını düşünüyorum. Sen ki benim en yakınım olan kişisin ve senin kadar bana yakın olmayan insanların bile bildiği bir konuyu senin bilmeden beni rahatsız ediyor. Senin ne kadar anlayışlı bir insan olduğunu da bilmem, beni biraz daha rahatlatıyor. (O kadar zaman geçmesine rağmen giriş konuşmasını niye bu kadar uzattığımı hala anlamış değilim.) Uzun lafın kısısı ben eşcinselim.” Ablamdan gelen yanıt: “Biliyordum.”

Kendimi hazırladığım onca bağırma, tartışma, kavga kıyamet nerede? Konuşmanın sonunda şoka giren ben oldum. Bu muydu gerçekten? Bu kadar kolay olmama-lydı, bu işte bir tuhafılık vardı.

Konuşmamızın üstünden geçen bir ayın ardından öğrendim ki ablam, kendince psikologlara danışmış. Tedavi olup olamayacağımı araştırmış. İşte beklediğim tepkilerden biri buydu, ne garip ki bunu öğrenmek beni rahatlatmıştı. En azından söylediğimi duymazlıktan gelmemişti ve tedavisi olmadığını ona anlatmayı başardığım zaman süreç tamamlanmış olacaktı. Sonraki süreçte ablama bulabildiğim kadar kitap, dergi, film getirip bu konuya biraz daha aşına olmasını sağladım.

Şimdi aradan iki yıl gibi bir zaman geçmiş durumda ve son durum inanılmaz boyutta; çünkü ablam, benim Ankara’daki eşcinsel arkadaşlarımla benden daha samimi oldu ve onlarla benden daha sık görüşüyor!

“BDP Milletvekili Sebahat Tuncel ile cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği politikaları üzerine konuştuk.”

Elif Berfin Ceylan
berfinceylan@yahoo.com

LGBTT bireyleri için farklı bir yerin var. 16 Nisan 2008’de, Türkiye’de ilk kez; LGBTT’lerin sorunlarını bir soru önergesi ile meclise taşıdın; cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerinden dolayı ayrımcılığa uğrayan insanların sorunlarına yönelik; Adalet Bakanlığı’nın ne gibi bir çalışma yaptığını sormuştun. Mehmet Ali Şahin’in verdiği cevap, var olan ihlalleri görmezden gelen bir cevaptı. Biraz o dönemden bahsedebilir misin? Nasıl karar verdin, bu soru önergesini vermeye?

Kadın hareketi içinde aktif çalışmalar yürütmüş biri olarak, LGBTT bireylerinin yaşadığı sorunların toplumda nasıl görünmez olduğunu iyi biliyorum. Erkek egemen sistem, cinsiyetçi bir toplum açığa çıkarmış durumda. Hem yasalarda, hem toplumsal yaşamda, ataerkil zihniyeti aşmak büyük bir mücadeleyi zorunlu kılmaktadır. Bu anlamda, feminist-sosyalist kadın hareketlerinin örgütlü mücadelesi; LGBTT bireylerin de sorunlarının görünür olmasında önemli bir role sahiptir.

Maalesef, LGBTT bireylerinin sorunları, toplumun birçok yerinde olduğu gibi, mecliste de görmezden geliniyor ya da değinilmeden geçiliyor. Biz bu soru önergesini, LGBTT bireylerinin sorunlarının mecliste gündeme gelmesi, eşcinsellerin yaşadıkları sorunların görünür olmasını sağlamak açısından önemsedik. Ancak Adalet Bakanlığı’ndan gelen yanıt, sadece kanunların sıralanarak sunulmasından ibaretti. Tabii, yanıt verilmesi de bir şey.

Peki, hiç kendi parti tabanından ya da yöneticilerinden tepki aldın mı? Olumlu ya da olumsuz?

Partiden kimsenin tepkisi olmadı. Bu konuda partimizin “ayrımcılık” anlamında ve toplumda farklı kesimlerin dışlanmasına karşı bir duruşu var. Bu yüzden, LGBTT bireylerinin sorunlarını birebir hepimiz bilmese de; bu konudaki ayrımcılığı ve dışlamayı kesinlikle onaylamıyoruz. Bu tutum bizim için önemli.

BDP’nin programında “Kişinin, cinsel yönelimlerinden dolayı dışlanmasına ilişkin, yasalarda var olan baskıcı ve ayrımcı hükümler kaldırılacak” gibi bir ibare var. Bu çok heyecanlandırıcı... Sanırım, bu konuda en açık vaatte bulunan partisiniz. Programda yer vermeniz; sadece ayrımcılık türlerinden biri olması ve hak ih-

allerinin yaşanıyor olmasına mı dayanıyor?

Parti programını hazırlarken, bazı konularda titizlikle çalıştık. Programın yazılmasında, kadın ağırlıklı bir destek olması ve kısa bir sürede yazılmasına rağmen; farklı kesimlerden, akademisyenlerden destek almamız, birçok konuya doğru yaklaşmamızı sağladı. Biz cinsel ayrımcılığın olmadığı, kişilerin cinsel yönelimlerinden dolayı dışlanmadığı bir toplum istiyoruz. Maalesef, bizim kanunlarımızda, baskıcı ve ayrımcı hükümler çok. BDP olarak ilk yapacağımız; bu hükümlerin kaldırılması olacaktır. Elbette ki, “LGBTT bireylerinin sorunları bu şekilde çözüldü.” demek yanlış olur. Ancak, bu ayrımcı hükümleri görmek, mecliste olduğumuz sürece bunları deşifre etmek ve kaldırmak için çabalamak, bizim için çok değerli. Daha demokratik, özgürlükçü ve sivil bir anayasa isterken; bunu hepimiz için istiyoruz. Eşcinseller için, kadınlar için, Aleviler için vs... Bu yüzden, LGBTT bireylerle kadınların ortak mücadele yürütmesi ve bu ataerkil sisteme karşı özgürlükçü bir hayat kurmak, çok önemli. Biz BDP olarak; demokratik, ekolojik, cinsiyet özgürlükçü bir paradigmayı esas alıyoruz. Yani toplumda yaşayan her bireyin, eşit ve özgür bir yurttaş olarak, hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınması ayrımcı politikaların da önüne geçecektir.

Açık LGBTT üyeleriniz, yöneticileriniz bildiğim kadarı ile yok... Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği eşitliği hedefini açıkça programına, tüzüğüne almış bir partide bile, açık eşcinsel ya da trans bir politikacı neden yok sence? Açık bir eşcinsel de BDP’de siyaset yapabilir mi?

Bu önemli bir konu... Bizde, maalesef, bir kişinin cinsiyeti ya da cinsel yönelimi, kendi politik duruşu ve düşüncelerinin önüne geçebiliyor. Örneğin Avrupa’da, eşcinsel bir parti yöneticisi, açıklama yapıyor ya da çalışmalarını yürütüyor ve herkes onun konuşmasından bahsediyor; cinsel yönelimiyle ilgilenmiyor, bunu odak noktası haline getirmiyor. Ancak Türkiye’de eşcinselliği bir hastalık olarak gören zihniyet, ne yazık ki iktidarda. Bizim partimizde eşcinseller siyaset yapamaz diye bir şey yok. Partimizin program ve tüzüğünü benimseyen herkesin, üye olma ve siyaset yapma hakkı vardır. Ancak buradan şunu ifade etmek doğru olur sanırım, LGBTT bireylerinin de siyasete ve toplumsal sorunlara ilgisi yeterince gelişkin değil. En azından yansıyan durum bu... Politik mücadelede daha aktif görev alınsa, belki de bazı sorunların aşılması daha kolay olacaktır.

Dergimizin adı Hevjin, yani birlikte yaşamak... Genelde birlikte yaşamak denilince akla Kürt, Türk, Süryani, Arap, Yezidi, Ermeni’nin birlikte yaşayabilmesi geliyor... Peki lezbiyen, gey, biseksüel, heteroseksüel, transeksüel bireyler birlikte yaşayabiliyor mu?

Birlikte yaşamak derken, tüm farklılıkların birlikte

Elif Berfin Ceylan
berfinceylan@yahoo.com

Cihêkî we yê taybet heye ji bo LGBTT’ê. Di 16 Nîsana 2008’an de, cara yekem li Tirkiyeyê derbarê pirsgirêkên LGBTT’iyan de ji aliye we bo bersivdayînê pirsnameyek hate hate dayîn li meclîsê; di pirsnameyê de derbarê mirovên jiber tercih û nasnameya cinsî bi we-dekirinê re rû bir û mane we girtibû dest û we pirsagelo Wezaretê Dadê derbarê vê mijarê de heta niha çî kiriyê pirsî bû. Bersiva wezîr Mehmet Ali Şahîn van îxlalên tîn kirin ji nedîtî ve didît. Hun dikarin ji me re parî behsa wê demê bikin? We çawa biryar da ku pirsnameyêke bi vî rengî pêşkêşî meclîsê bikin?

Bi şexsa xwe ya ku aktif di nav tevgera jinê de cih girtiyê, ez baş dizanim de ka çawa pirsgirêkên LGBTT’iyan ji aliye civakê de jinedîtî ve têt dîtî. Pergala desthilatdar a pederşahiye civakêk zayend parez derxistiyê holê...Rizgarbûna ji vî pergala ku xwe hem di qanûnan de hem jî din av jiyana civakî de xwe dide der a pederşahî tenê bi têkoşînek xurt pêkan e. Li ser vî esasê, têkoşîna tevgerên jinê ya rêxistinîkirî ya femînîst-sosyalîst, ji bo ji aliye civakê ve dîtîna pirsgirêkên LGBTT’iyan de xwedî rol û mîsyonekî giring in.

Mixabin, pirsgirêkên ku LGBTT’iyan, her çiqas ji aliye civakê ve nayê dîtî ew çend ji aliye meclîsê ve ji nayê dîtî. Me ji ew pirsnameya ku we behskirî jiber pirsgirêkên LGBTT’iyan bînin rojeva meclîsê, pirsgirêkên ku mirovên hevzayend din av jiyana civakê de pê re rû bir û dimînin ji aliye herkesî lê di serî de ji aliye meclîsê ve bê dîtî me da. Le herweka ku we jig o ji aliye wezaretê Dadê ve bersivê têt û tije ji bo pirsnameyê nehate dayîn, bersiv tenê bi lidûhevîrêkirina qanûnan bi sînor ma. Lê ji bo me ev jî tîşteke qet nebe bi pirsnameyê derbarê mijarê de rojev çêbû...

Belê, gelo we qet ji endam an rêveberên partiya xwe rênî an neyînî rexne girtin an ne?

Ji Partiyê bi awayeke neyînî tu kes rexne nekîr, na xêr. Helwest û sekna partiya me ya derbarê “ciyawazî” ye de û derheqê wedekirina hind beşên civakê jixwe têt zanîn. Ji bo vî yekê, her çiqas pirsgirêkên ku LGBTT’î dijîn, ji aliye her endam an jî rêveberên partiya me ve neyê zanin jî helwesta me ya qebûlnekirina ciyawazî û wedekirina beşên civakî, aşkera dike. Vê helwestê pîr giring e.

Di programa BDP’ê de îbareyek wisa heye “Dê hîqûmên totalîter û ciyawaz ên derbarê kesên jiber meyla xwe ya cinsî ji civakê tene wêdekirin bêne rakin”. Ev bi serê xwe mirov dike heyecanekê... Ku ne

yaşamayı; ama nasıl? Asıl olan bunun belirlenmesi. Tüm kimliklerin, kültürlerin, halkların birlikte eşit ve özgür bir şekilde yaşamayı esas alınmadığı sürece, hiç bir anlamı yok. Bunun için de öncelikle farklılıkları kabul etmek ve birlikte yaşama iradesi göstermek gerekir. Bu konuda sanırım, LGBTT bireylerinin de örgütlü mücadelesi önemli olacaktır. Sadece cinsel kimliği ile değil; siyasal, toplumsal sorunlara ilişkin görüş ve önerilerin kamuoyuna yansımaları, farklılık yaratmak açısından da önemlidir.

Senin de çok yakından takip ettiğini bildiğimiz; LGBTT bireyleri hedef alan cinayetlerden biri olan Ahmet Yıldız cinayetine ilişkin de bir soru sormak istiyorum. Kendisi Urfalı bir geydi ve İstanbul’da kurşunlanarak öldürüldüğünde -her ne kadar, şu an babası sanık olarak yargılanıyor olsa da- doğulu olduğu için hemen “namus cinayeti”dir, “kesin ailesi yapmıştır” ezberi üzmüştü çoğumuzu. Doğuya gittikçe insanlar daha “namuslu”dur, daha homofobiktir inansına katılıyor musun?

Bu sorun, doğu batı sorunu değildir. Bugün Kürtler, büyük bir demokrasi ve özgürlük mücadelesi yürütüyor ve bu mücadele hem kadın özgürlüğü, hem de toplumsal dönüşüm açısından oldukça önemli kazanımların elde edilmesine vesile oldu. Kürt halkı, hala güçlü bir demokrasi mücadelesi yürütüyor. Ancak buna rağmen, toplumsal cinsiyetçilik ve ataerkil kültürün düşünce, duygu ve alışkanlıkları aşılmış değil. Türk toplumunda da bu böyledir. Erkeklik üzerinden kurulan sistemin değişmesi, erkek egemen sisteme karşı; sosyal, siyasal, ekonomik vb. birçok alanda, güçlü ve örgütlü bir mücadele yürütülmesi zorunludur. Aksi taktirde eşcinseller, bu ülkede hep “öteki” olacaktır.

Hevjin, daha önce Piramid LGBTT adıyla Diyarbakır’da biraraya gelen LGBTT’lerin yeni örgütlenmesi... Diyarbakır’daki LGBTT örgütlenmesi hakkındaki düşüncelerini bizimle paylaşır mısınız? Ve son olarak da Hevjin okurları ve gönüllüleri için söylemek istediklerin var mı?

Diyarbakır’da yapılan çalışma için başarılar diliyorum. İşlerinin pek kolay olmayacağı kesin; ancak daha önce de ifade ettiğim gibi, bu bir mücadele işi... Sonuç olarak, sunu ifade etmek istiyorum; bu ülkede, kimsenin; kimliğinden, dilinden, kültüründen, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden dolayı ötekileştirilmediği, şiddet görmediği ve birlikte yaşamayı başardığı günlerin olacağına inanıyorum. Bu zaman alabilir; ancak imkansız değildir. Bir kez daha, LGBTT bireylerinin örgütlü mücadelesinin önemli olduğunu, bunu sadece LGBTT bireyleri ile sınırlanmadan, toplumun tüm kesimlerine anlatılabilecek politik bir altyapısının da olması gerektiğini düşünüyorum. Ve Hevjin çalışanlarına, başarılar diliyorum

şaş bîm derbarê mijarê de di nav partiyên heyî de partiya we xwedî peymanê herî vekirî ye. Dixwazim hîn bibim; gelo derbarê mijarê de we çi dît û çi bû sedem ku di programa partiya xwe de we evqas vekirî mijarê girtiye dest?

Me dema ku programa partiyê amade kir gelek bi hûrbinî xebat hat meşandin. Her çiqas bi girani me reng û hêsta jinê tevî programê kiribe û di demeke kurt de programê amade kiribe jî; bi piştgiriya derdorên cuda û akademisyenên ji bot ev beşên civakê re bibe bersiv û tespîten di cih de bike. Em civakê ku tê de ciyawaziya zayendî tûne be û jiber meylîdariya cinsî kes bila li derveyê civakê nemîne û neyê wêdekirin dixwazin. Mixabin di qanûnên heyî de hiqûmên totaliter û ciyawaz gelek in. Weka BDP'ê karê meyê sereke dê jî bo rakirîna van hiqûman tevgerîn be. Lê ev nayê wateya ku "pirsgirêkên LGBTT'yan bi vî şêklî çareser bû" na ev şaş e. Encax heta dema em li meclîsê bin, ji bo teşhîrkirin û darakirina van hiqûmên ciyawaz bo me gelek bi wate û giring in... Xwesteka me ya bo makeqanûnek demokratîk, azadîparêz û sivil jî bot ev beşên civakê jî bot ev kesên e. Ji bo Hevzayenda, ji bo jina, ji bo Elewîyan û hwd... Bo wê yekê pêwîst e ku LGBTT'î bi jinan re têkoşînek hevbeş dikin ji bo ku li dijî pergala pedersahî civakê hind azadîparêz bê afirandin. Em weka BDP; paradîgmaya demokratîk, ekolojîk, cinsiyetparêz esas digrin. Ango em dibêjin ji bo ku her kesê/a ku di civakê de jiyane dike bibe welatîyê azad û wekhev bilarê liber polîtîkayên ciyawaz bê girtin.

Di partiyek ku wekhevîya meylîdariya cinsî û nasnameya cinsî diparêze û di program û rêzîknameya xwe de bi awayekê aşkera vegotîye jî li gorî we çima siyaseta medarek hevzayend an jî trans nîn in. Mirovek bi nasnameya xwe ya hevzayend aşkera dikare gelo di BDP'ê de siyaseta bike?

Belê ev mijar gelek giring e... Mixabin ku cinsiyeta mirov û meylîdariya wê ya cinsî dikeve pêşaya sekna wî/ê ya polîtîk û fikr û mramana wî/ê. Wek mînak Li Ewropayê rêveberê partiyek ku bila hevzayend be dema ku kar û xebatên polîtîk bike kes derbarê kar û xebatên wî/ê de diaxivin û guftûgoyan dikin, angê kes derbarê meylîdariya wî/ê ya cinsî naxive û jî bo nirxandina nake referans. Lê li Tirkiyeyê mixabin ku zihniyeta ku hevzayendiyê wek nexweşiyek tarîf dike îro li îktîdarê ye. Di partiyame de tiştek wisa tune ku em bibêjin hevzayend nikarin li vê derê siyaseta bimeşînin. Mafê her kesê ku rêzîkname û programa vê partiyê qebul bike heye bibe endam û siyaseta bimeşîne. Lê li vê derê dixwazim bibêjim ku aliyê LGBTT'yan jî di warê bûyîna bersiv bo pirsgirêkên civakî û meşandina siyaseta qels maye. Dibe ku di nav têkoşîna polîtîk de cihek, mîsyonek aktîf girtin jî bo çareserkirina pirsgirêkan jî dê hind hêsantir bike.

Navê kovarame Hevjin e angê bi hev re jiyane... Bi taybetî dema ku tê gotin bi hev re jiyîn; bi hev re jiyîna kurd, tirk, suryanî, ereb, êzîdî, ermenan tê bîra mirov...

Gelo lezbiyen, gey, biseksuel, heteroseksuel, transeksuel bi hev re dikarin bijîn.

Demê ku mirov dibêje bi hev re jiyîn ev tê wateya bi hev re jiyîna wek mozafîkek lê dê ev yek çawa bê tahsîs kirin? Divê di serî de mirov viya tespît bike... Tu wateya wî nîn e ku heta bi hev re jiyîna tev nasname, çand û gel esas neyê girtin ev nepêkan e û heta bêwateye jî... Ji bo vê yekê jî divê di serî de cudahî bêne qebulkirin û îradeya bi hev re jiyînê bê nîşandan. Di vê derê de ne şaş bîm xebat û têkoşîna LGBTT'yan jî gelek giring e. Ne tenê bi nasnameya xwe ya cinsî ligel wê jî bo çareseriya pirsgirêkên siyasî û civakî nêrînen xwe, projeyên xwe dema ku bînin rojevê ez bawer im ku wê demê dê ji bo pêşketinê dê deriyeke din jî vebibe.

Belê em dizanin ku hun jî ji nêz de dişopînin; Ez dixwazim derbarê cinayetên ki LGBTT'yan hedef digrin ku yek ji wan kuştina Ahmet Yıldız e, jî pîrseke bikim. Her weka ku têzanî ew bi xwe gey bû û ji Rihayê bû; li Stenbolê hate kuştin. Derbarê bûyerê de jî berk u Yıldız ji herêmê bû nakaratên mîna 'cinayeta namûsê' û 'mîsoger e ku malbata wî ew kuştîye' hat dûbare kirin belê ev jî me gelek xemgîn kir. Belê di vir de dixwazim bipirsim gelo hun jî di wê baweriyê de ne kul i herêma me mirov hind 'binamûs e' û homofîk e?

Ev ne pirsgirêka rojhilat an rojavayî ye. Îro kurd jî bo azadî û demokrasîyê têkoşînek berfireh û mezin didin. Ev têkoşîn hem jî bo azadiya jinê hem jî bo veguherina civakê nebe nabe ye û di vê warê de xwedî gelek destkeftiyên e. Gelê kurd hind jî têkoşîna demokrasîyê dide. Lê hêj mirov nikare bibêje ku zayendîparêziya civakî û zihniyeta pedersahî jî holê rabûne na naxêr. Ev din av civaka tirk de jî wisa ye. Ev pergala ku xwe li ser pedersahiyê birêxistin kiriye ançax û ançax bi têkoşînek pir alî angê bo xurtkirina têkoşîna di warê civakî, siyasî, aborî û hwd tîk biçe. Ku ev yek pêk neyê hevzayend dê li vî welatî tim û tim kesûn din bin.

Hevjin, rêxistinkirina LGBTT'yan a li Amedê ku berya wê bi navê Pîramîd LGBTT bû... Gelo tu dikarî derbarê xwerêxistinkirina LGBTT'yan li Amedê bime re par ve bikî? Û jî bo xwendevan û şandilxwazên Hevjin'ê dikarî çend tiştan bibêji?

Ji bo xebatên we yê ku li Amedê tê meşandin serkeftinê dixwazim. Belê divê ku bila zanibin ku karê ku dikin ne hêsan e lê me di serî de jî goti bû ku ev kar karê têkoşînê ye. Di dawiyê de dixwazim bi bêjim ku ez gelek bi hevî me ku em ê pev re rojên ku kes jiber nasname, ziman, çand, meyla cinsî û nasnameya xwe ya cinsî nayê wêdekirin û weka ya din nayê dîtin jî bijîn. Di be ku ev parî dem bigre lê nayê wate ya ku nepêkan e. Dixwazim dîsa dubare bikim ku bi min têkoşîna LGBTT'yan a rêxistin bûyî gelek giring e lê divê ku ew xwe tenê bo vê bisînor nekin û jî bo pirsgirêkên civakî û siyasî jî tevbigerin. Û jî bo we angê xebatkarên Hevjin'ê re serkeftinê dixwazim.

Neden Baki Koşar? Neden Nefret Suçlarıyla Mücadele?

Hülya Sur
hulyasungu@gmail.com

Hevjin'in ilk sayısını, 2006 yılında homofobik bir nefret cinayetine kurban giden, Gazeteci-Yazar Baki Koşar'a ithaf ediyoruz. 1970 Batman doğumlu Baki Koşar, egemen ideolojinin baskısı altında ezilen iki kimliğe sahipti; Kürt ve eşcinseldi... Kısa yaşamı boyunca karşılaştığı zorluklar, onun, insan sevgisiyle dopdolu yüreğinin yaşama sevincini söndüremedi. Cinsel yöneliminden dolayı meslek yaşamında ayrımcılığa uğramasına rağmen, bu durum, onun, kamuoyunda ses getiren dosyalarla basın ödülleri almasına engel olmadı.

Profesyonel gazetecilik yaşamı, 90'lı yılların başlarında Nokta Dergisi'nde başladı. Aynı yıl, Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin "Yılın Gazetecileri Yarışması"nda ödül kazandı ve "Don Kişot İmana Geldi" başlıklı özel dosyasıyla, ilk kez verilen Çetin Emeç Gazetecilik Ödülü'nde ilk üçe girdi.

Daha sonra, sırasıyla, Aktüel, Akis, EP ve Tempo Dergileri'nde çalıştı. Aktüel'de yaptığı "Vildan'ın ölümünde MİT parmağı" başlıklı haberi, MİT'in tarihinde ilk kez "resmi" olarak açıklama yaptığı haber oldu.

Sonra televizyon yaşamı başladı. Flash TV'de televizyonculukla tanıştı. Ardından Nurseli İdiz'le birlikte Kanal D'de Prizma Programı'nı hazırladı. Show TV'de, "Sıcacı Sıcacı" programında, odağında "insan"ın olduğu, toplumsal meseleleri, söyleşileri ve analitik haberciliğiyle masaya yatırdı.

Televizyonculuğu CNN TÜRK ile devam etti. Bu kanalda, kuruluş aşamasındaki bir yıllık hazırlık süreci dahil dört yıl çalıştı. Birecik Barajı'nın suları altında kalan, Gaziantep'in Nizip İlçesi'ndeki antik Zeugma Kenti'ne ilişkin aylar süren canlı yayınları ile kamuoyunun dikkatini çekti. Zeugma'nın dünya gündemine taşınmasında büyük katkıları oldu. İsmi "Bay Zeugma"ya çıktı... CNN TÜRK'de, kendine özgü bir sunum stili oluştu; insan-toplum ve kültür ilişkisi üzerine yaptığı özel haberleri, 5N1K adlı programda, "Bir Baki Koşar haberi" olarak anons edildi. Bu programda, Amerika-Afganistan savaşı sürecinde yayınladığı, "Van'daki küçük Afgan ressam kız" adlı haberi, ona Abdî İpekçi Dostluk ve Barış Ödülü'nü getirdi. "Güneydoğu'da kadın ve su ilişkisi" konulu özel TV dosyasıyla, Dünya Bankası'nın uluslararası düzeyde yaptığı "su" konulu yarışmada, ilk beşe girdi ve bu kurum tarafından, Türkiye'yi temsilen resmi olarak Japonya'ya davet edildi.

Hem uluslararası Su Konferansı'nı izledi, hem ödülünü aldı.

Sonra tekrar edebiyata yoğunlaştı: "Kilidi Sırlı Anahtar" adlı ilk romanı, edebiyat ve basın tarafından ilgiyle karşılandı. Ardından, "Kader Otelinde Bir Aşk Cinayeti" ve "Tarkuşu" adlı kitapları yayımlandı.

Güçlü bir yaşama sevinci ve insan sevgisinden kaynaklanan tüm bu üretken yaşam, 2006 yılında, homofobik bir katilin vahşi saldırısıyla sona erdi. Baki Koşar'ın katili, ne yazık ki, diğer pek çok gey cinayetinde olduğu gibi, yine haksız tahrik indiriminden yararlandırıldı. Hevjin dergisinin ilk sayısını kendisine ithaf ettiğimiz Baki Koşar'ın anısına, İzmir'de de, iki yıldır, Siyah-PembeÜçgen Derneği tarafından, "Baki Koşar Nefret Suçlarıyla Mücadele Haftası" adıyla bir etkinlik düzenleniyor. Kendisini her zaman sevgiyle anacağız...

"Nefret suçları, bir kişinin, cinsel yöneliminden, cinsiyetinden, ırkı, dilinden, dininden, renginden, bedensel sakatlığından ya da fiziksel görünümünden dolayı, ona karşı duyulan önyargı ve nefret duygusu ile işlenen suçlardır."

"Her ölüm erken ölümdür" dese de Şair, kuşkusuz, Baki gibi henüz otuz yedi yaşında ve hayata dair sözlerini üretirken, bir nefret cinayeti sonucu vahşice öldürülmek, ayrıca isyan ettiriyor vicdanları... Onun ölümü de diğer tüm eşcinsel cinayetleri gibi politiktir. Sormamız gereken soru, Baki Koşar'ın neden öldürüldüğü ve başka nefret cinayetlerinin önüne geçebilecek bir toplumsal zihniyetin, var edilebilmesinin, politik koşullarının neler olduğudur.

2009 yılı Şubat ayında "Baki Koşar Nefret Suçlarıyla Mücadele Haftası" adıyla, ilk kez düzenlediğimiz etkinliğin çağrı metninde, yola çıkış amacımızı da özetleyen bu sözlerle seslenmiştik kamuoyuna: "... nefret cinayetlerinin önüne geçebilecek bir toplumsal zihniyetin, var edilebilmesinin, politik koşullarının neler olduğu"

Bu yıl Siyah Pembe Üçgen İzmir, LGBTT Derneği olarak; "Baki Koşar Nefret Suçlarıyla Mücadele Günleri"nin ikincisini gerçekleştirdik. Paneller, atölye çalışmaları,

film, tiyatro gösterimleri ve Serpil Odabaşı'nın "Kat(i)li Mubah" resim sergisinden oluşan bir programla. LGBTT örgütlerin, son birkaç yılda üzerine yoğunlaştığı; ayrımcılık, nefret söylemi, nefret suçları kavramlarının tartışıldığı etkinliklerdi bunlar.

Kaos GL İzmir temsilciliği olarak faaliyet gösterirken geçen yılki Baki Koşar etkinlikleri sırasında, bildirim yaparak dernekleştik. Ve sistemin bize cevabı yine, tam da Baki Koşar etkinliklerinin ikincisini gerçekleştirirken, derneğin feshi (kapatılması) talebiyle hâkim önüne çıkarılmak oldu. Biz de bu gelişmeyi göz önüne alarak etkinlik programımızı, 6 Şubat tarihinde "Derneğimle Uğraşma, Katilleri Yakala" yürüyüşü ve basın açıklamasıyla başlattık.

Toplumun bir kesimi, 'Nefret Suçları' kavramının, Hrant Dink'in katledilmesi sonrasında ortaya çıktığı algısında... Oysa uzun süredir LGBTT örgütler, homofobi ve transfobi kaynaklı ayrımcı uygulama ve saldırıların; birer nefret suçu olduğuna dikkat çekmekte. Bilindiği gibi Türkiye'de 'Nefret Suçları' yasalarında tanımlanmıyor. Batıda, pek çok ülkede Nefret Suçları'na ilişkin cezai yaptırımlar mevcut. Bizdeyse -özellikle LGBTT örgütlerin bu yöndeki baskısıyla- bir kısım hukukçuların ve diğer sivil toplum örgütlerinin tartıştıkları, ancak henüz yeterince yaygınlaşmamış, güncelleşmekte olan bir alan.

Siyaseten kavramsallaşması modern döneme ait görünse de tarihe, bir de, "nefret, ayrımcılık" kavramlarını kullanarak bakmak ilginç olabilir. Mesela "isyan bastırma"lar, "din, mezhep savaşları", "feodaliteye karşı merkezileşme" vs. gerekçelerle tanımlanan katliamların gerçekleşmesinde, kendi aidiyetinden farklı grupların üyelerine karşı hasmane duygular taşınmanın etkisi ne ölçüdedir? İnsanlığın kanlı tarihinde, asker liderlerin ele geçirdikleri topraklarda sadece savaşçıları değil, savaşçı olmayan nüfusu da korku salmak ya da öç almak için katlettiklerini biliyoruz. Bugün de yer coğrafyasındaki çatışmalar egemenlik kurma ya da iktisadi çıkar kaynaklı olsa da; toplumca içselleştirilmiş nefretin, kıvılcımı nasıl büyük bir yangına çevirdiğini, yakın tarihli bir örnek olarak Ruanda'da, bir milyon Tutsi'nin, Hutular tarafından katledilmesinde görebiliriz.

Homofobi ve transfobi kaynaklı nefret söylemine maruz kalan LGBTT'ler dışında -ırkçılık, dincilik, mezhepçilik, cinsiyetçilik kaynaklı- düşmanca tutumların hedefi olan gruplar, başta Kürtler olmak üzere, Ermeniler, Romanlar, Yahudiler, Hristiyanlar, Aleviler, Süryaniler... Ve dünyanın yarısını oluşturan kadınlardır. Ancak Türkiye'de, nefret söylemi üreten kişi ve gruplara karşı etkili bir tepki hala gösterilmiyor.

Bir gruba karşı husumet ve önyargıyla hareket etmenin, resmi ideolojiden kopuk olamayacağını ancak bunlar iktidarın kışkırttığı duygular olsa da, çoğunluk tarafından içselleştirilmeye suretiyle, ayrımcı tutum ve nefret söylemlerinin, gündelik yaşamın olağan unsurları haline dönüşebildiğini biliyoruz.

Neden Baki Koşar?

Baki Koşar'ın tipik bir nefret cinayetine kurban gittiği aşikâr. Katilin, gey sohbet odasında tanıştığı kişi olması, öldürme maksadını aşacak şekilde, yirmiden fazla bıçak darbesiyle vahşice öldürmesi, sonrasında eşyalarını gasp etmesi ve hâkim karşısına çıkarıldığında; "Bana eşcinsel ilişki teklif etti, kendimi kaybettim" deyişindeki fütursuzluk... Ve yine haksız tahrik indiriminden yararlandırılan bir katil. Mahkeme hâkimi şunu demiş oluyor; Baki Koşar, katili, kendini öldürmesi yönünde haksız biçimde tahrik etmiştir. Peki, nasıl olmuş bu? Gey sohbet odasına giren kişi, orada tanıştığı bir eşcinsel erkeğin davetini reddetmeyip -belki de kendisi bunu teklif edip onun evine gitmiş. Tüm bu eylemleri gerçekleştirirken, öte yandan da mevzuya o kadar uzakmış ki, eşcinsel ilişki teklifini duyunca şoka yazmış. Şok cinneti; cinnet, caniliği getirmiş. Hâkim de katile hak vermiş. Kurgu böyle... Kendine bir kurban bulmak amacıyla, gey sohbet odalarını kullandığı besbelli homofobik katil, suçunun cezası hafifletildiğinde ne düşünmüştür? Dışarı çıkar çıkmaz, başka bir kurban arayıp, bu defa yakalanmamayı mı?

Tüm detaylarıyla çok bildik bir nefret cinayeti örgüsü bu. İşte, öldürülen eşcinsel ya da transeksüel olduğunda, katillerin haksız tahrik indirimi almasına karşı kamuoyu oluşturmak amacıyla İzmir'de bir etkinlik yapma fikri belirince, Salih (Canova) arkadaşımızın önerisiyle, bunu Baki Koşar'ın adıyla ve onun anısına düzenlemeye karar verdik.

Baki Koşar, Kürt ve eşcinsel bir gazeteci idi. Eşcinsellere yönelik önyargı ve nefretin yeşertilmediği bir dünyanın insanı olsaydı, şimdi gazeteci-yazarlığını sürdürüyor ve muhtemelen yeni edebi metinlerini yaratıyor olacaktı. Oysa 37 yaşında, uzun süreceği apaçık bir zihinsel üretkenliğin gençlik çağında öldürüldü. Düşünün ki 2006 yılında katledildiği vakit, ilk kitabı "Kilidi Sırlı Anahtar" cıkalı sadece dört yıl olmuştu. "Kader Otelinde Bir Aşk Cinayeti" ve "Tarkuşu"yla birlikte dört yıla sığdırdığı üç kitap. Yayınevlerinin, Baki Koşar'ın kitaplarının yeni baskılarını yaparak, onu ulaştırılabilir kılmaya devam edeceklerini umuyoruz.

Baki Koşar, azınlık olmanın halet-i ruhiyesini içten, sıcak bir üslupla yansıttığı hikayeleriyle; ezilen, yoksul, mülteci insanların dramlarını duyurduğu haberleriyle, Zeugma antik kentinin baraj sularına sessizce gömülmesi planına karşı sürdürdüğü yayınlarıyla, taraf olduğu insanlık değerlerini meslek yaşamında da savunmayı sürdürdü. Kendisini bir kez daha sevgiyle anıyoruz.

Son söz: Siyasi kurumların, ırkçılık, cinsiyetçilik, din ve mezhepçilik, heteroseksist dayatmacılık kaynaklı nefret söylemleri ve ayrımcılığa karşı neler yapabileceklerine kafa yormaya başlamalarının vakti çoktan gelmedi mi?

Hevjin'den haberler...

Hevjin LGBT Oluşumu olarak bugüne kadar birçok çalışma gerçekleştirdik. Bu çalışmalar arasında özellikle üzerinde durmak istediklerimizi sizlerle paylaşmak istedik;

Baki Koşar Nefret Suçları Haftası Etkinlikleri

İzmir'de 6- 20 Şubat 2010 tarihleri arasında gerçekleştirilen Baki Koşar Nefret Suçları Haftası'ndaki yürüyüşlere katıldık, söyleşilerde bulunduk, diğer LGBT bireyleriyle dayanıştık.

Söyleşi: Hegemonik Erkeklik

Kaos GL ve Diyarbakır Sanat Merkezi işbirliği ile DSM'de gerçekleştirilen "Homofobi Karşıtı Buluşma Etkinlikleri" kapsamında, "Hegemonik Erkeklik" başlıklı bir söyleşi gerçekleştirildi. Söz konusu söyleşide kadın çalışmaları konusunda akademik çalışmaları ile yakından tanınan Serpil Sancar konuşmacı olarak yer aldı. 20 Şubat 2009'da gerçekleşen söyleşide ağırlıklı olarak "Hegemonik Erkeklik" kavramının ne olduğu ve hegemonik erkekliği besleyen kaynakların neler olduğu üzerinde duruldu. Çok sayıda kişinin katıldığı söyleşide "Hegemonik Erkeklik" kavramı sömürgecilik ve ırkçılık bağlamında ele alındı. Bu kapsamda sınıfsal ve kültürel kodları bağlamında toplumda birçok erkek tipinin olduğu dile getirildi. Yoğun tartışmaların yapıldığı söyleşide erkeğin güç ve iktidar ile temsil edildiğine dikkat çekildi.

Söyleşi: Herkesin Ötekisi

Erkeğin gölgesinde söyleşiler dizisinin Diyarbakır'da 7 Mart 2010'da gerçekleştirilen ikinci ayağında Yıldırım Türker bizlerleydi. Diyarbakır Sanat Merkezi'nde gerçekleştirilen etkinlikte kadın düşmanlığı, toplumsal cins ayrımı, farklı cinsel kimlikler, homofobi, heteroseksüel dünya gibi kavramlar ilk defa cesurca tartışıldı. İlginin oldukça yoğun olduğu buluşmada izleyicilerin konuyla ilgili aktif bir şekilde tartışmalara katılımları dikkat çekti.

İlk 8 Mart Deneyimi

Hevjin LGBT Oluşumu olarak bizim açımızdan oldukça önemli bir gelişme yaşadık. 8 Mart'ta Diyarbakır Demokratik Kadın Hareketi'nin organize ettiği 8 Mart yürüyüşüne afişlerimizle ilk defa katılımda bulunduk. Transeksüel kadınlarımızın ilk kez 8 Mart kortejinde yürümesi bizim açımızdan büyük bir gelişmeydi. Kürtçe ve Türkçe olarak adımın anons edilmesi bizler açısından oldukça heyecan vericiydi...

2010 Newroz Coşkumuz

2010 Newroz'u Hevjin LGBT olarak katıldığımız 3. Newroz etkinliğiydi. Türkiye'nin dört bir yanından gelen LGBT bireyleri ve örgütlerinin katılımıyla önceki yıllara göre daha kalabalık bir grupla yer aldığımız etkinlikteki coşkumuz görülmeye değerdi.

Söyleşi: Homofobi kimin meselesi?

Kürşad Kahramanoğlu ile 30 Nisan 2010 tarihinde Diyarbakır Sanat Merkezi'nde Homofobi kimin meselesini tartıştık.

LGBTT Gündemi...

İzmir SiyahPembeÜçgen Derneği kapatılmadı...

"Her insan gibi Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transeksüel ve Travesti kişilerin de dernek kurma özgürlüğü vardır"

İzmir Valiliği'nin başvurusuyla, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından, Tüzüğü'nün 2. Maddesinin "Genel Ahlak ve Ailenin Korunmasına Aykırılığı" iddiası ile SiyahPembeÜçgen İzmir Derneği'nin feshi (kapatılması) talebiyle açılan davanın, SiyahPembe, İzmir Amargi, DSİP, İnsan Hakları Gündemi Derneği, Mülteci-Der, Uluslararası Af Örgütü'nün de izleyici olarak katıldıkları 30.04.2010 tarihli üçüncü duruşmada **REDDEDİLDİ**.

LGBT Bireyleri, Bakan Kavafı Protesto Etti...

Eşcinselliğin hastalık olduğunu savunan Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Selma Aliye Kavafı, eşcinseller protesto etti. Bakan Kavafı'nın İtalya'nın Fırsat Eşitliği Bakanı Maria Rosaria Carfagna ile birlikte katıldığı toplantıda eşcinseller

"Özür dile" Nefret Etme, Özür Dile!",

pankartları açtı. Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Selma Aliye Kavafı, eşcinselliğin bir hastalık olduğu ve eşcinsellerin tedavi edilmesi gerektiği yönündeki sözleri nedeniyle protesto etti.

Nefret Suçlarını Önlemek için Tuncel'den Soru Önergesi!

BDP İstanbul Milletvekili Sebahat Tuncel, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından yanıtlanmasını istediği LGBTT' lere yönelik nefret suçları ile ilgili soru önermesini TBMM'ye sundu.

"Türk Ceza Kanunu'nun ayrımcılık yasağını düzenleyen 122. maddesine "cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği" ibarelerinin eklenerek, eşcinsel, biseksüel ve transeksüel bireylere yönelik ayrımcılık pratiklerinin engellenmesi mümkün olacaktır. Hükümetinizin bu konuda yapmayı planladığı bir çalışma bulunmakta mıdır?" denilerek hükümetin çalışmalarının ne olduğu da soruldu.

"Diyarbakır' da transeksüel olmak...!"*Öykü Su**Hevjin LGBT Oluşumu Aktivisti***Bize kendini tanıtır mısın?**

Ben Öykü. 2000 yılından beri Diyarbakır'da yaşıyorum. Transseksüelim ve de seks işçiliği yaparak geçimi sağlıyorum. 24 yaşındayım. Daha önce Mersin'de yaşıyorduk. Aslen Mardinliyim. Kan davası nedeni ile ben küçükken Mersin'e taşındık. Daha sonra tekrar geri geldik.

Şu an neler yapıyorsun, nerde yaşıyorsun?

Şu an ailemden uzakta yaşıyorum. Ailemin Diyarbakır'da olduğundan haberi yok... Görünüşümü değiştirdiğimden haberleri yok. Mayıs ayından bu yana, ailemden ayrı yaşıyorum.

Bize Transseksüel kimliğinden bahsedebilir misin, bunu nasıl fark ettin?

Aslında fark etmedim, hep vardı. Kendimi hep kadın gibi görüyordum, hiçbir zaman erkek olarak hissetmedim ve yaşamadım.

Peki, cinsiyet kimliğinden kaynaklı olarak, aile içinde ne gibi durumlara maruz kaldın?

Çocukken, insan cinsel kimliğinin farkında olamıyor. Ergenliğe girince ya da bu kimliğimi fark edince, bunun beni acıttığını fark ettim. Aslında bir kadın gibi hissediyordum; ama bedenim öyle değil... Bunu fark edince, zaten her şey orda başladı. Bu durumu paylaşma isteği duyuyordum; ama etrafımda bunu paylaşabileceğim kimse yoktu, eşcinsel arkadaşım yoktu. Lise öğrencisi iken, yani 15-16 yaşlarındayken, bir kadın arkadaşım vardı. İlk ona anlattım. O da beni teşvik etti; 'ailene açıl, onlar sana yardım eder' gibilerinden önerileri oldu. Ben de bu telkinlere inandım. Bana bu derece tepki göstereceklerine ihtimal vermedim zaten. Ailem sonuçta...

Bana neden zarar versin ki? Ben hemen açılmadım aileme, bekledim ama meğer arkadaşım, bu durumu ablamla paylaşmış. Ablam da diğer ablama, o da ağabeyime söylemiş; "Kardeşin kaşlarını alıyor, kız gibi dolaşılıyor ortalıkta, sen ne biçim abisin?" gibi laflar etmiş. Bir gece, ağabeyim yanıma geldi ve hiçbir şey demeden bana tekme ile saldırdı. Zaten ben bayılmışım, sonrasını hatırlamıyorum. O gece çok fazla hırpaladı beni... Annem araya girmeye çalıştı. Benim yüzümden, annem de şiddete maruz kaldı. Sonra biraz sakinleşince bana "Seni öldürecekmiş" dedi. Ben o gece korkumdan uyuyamadım ve intihara kalkıştım. Sabaha karşıydı, hap aldım intihar amacıyla... Annem uyanıp, beni fark edince; ağabeyim ve babamı çağırdı; ama onlar ilgilenmediler. Annem de, beni sürükleyerek kapının önüne getirdi. Ağabeyim kalkıp ben o halde, yarı baygınken karnıma tekmeler savurmaya başladı.

Ağabeyimin bu şiddet eğilimleri, 2005 yılına kadar yaklaşık 5 yıl sürdü ve ancak kendisi Almanya'ya yerleştikten sonra bitmiş oldu.

Peki, ailenin diğer fertleri?

Ablalarım, bu durumu hiç kabullenemediler. Annem ise, etle tırnak misali, yani atsan atılmaz, satsan satılmaz şeklinde; bana karşı çok fazla şiddet göstermedi ya da tepki duymadı. Ailem benim durumuma, hastalık gözüyle bakıyordu. Hatta beni doktora da götürdüler; ama halen bunun bir hastalık olmadığını anlamıyorlar.

Sosyal çevreden ne gibi tepkiler aldın?

Sosyal çevreden fiziksel, sözlü birçok tepki ile karşılaştım. Bu yüzden eve kapanmışım. Dışarıya çıkmaya özen gösteriyordum. Liseyi bitirene kadar, okulda sözlü tacize uğradım. Sokakta sözlü tacize uğradığımda, bu duruma tepki gösterince bu sefer fiziksel şiddete maruz kalıyordum. Hakkımı arayınca, tepki gösterince, insanlar buna tahammül edemiyordu.

Yaşadığın bu baskılar, sende ne gibi bir sonuçta yol açtı?

Yaşadığım baskılar, aile yaşamında ciddi yaralara neden oldu; ama gerek sokakta, gerek evdeki bu baskı, beni daha da hırslandırdı. Yani kendimi kapatmam gerektiği konusunda daha da hırslandırıyordu.

Ailen senin transeksüel kimliğinin farkındaydı; ama senden duyunca mı tepki gösterdi?

Farkındaydılar; ama bunu görmezlikten geliyorlardı. Tabii, benden duyunca da tepki veriyorlardı. Mesela makyaj yapıp dolaşıyordum, ailem bunun farkındaydı; ama ben onlara açılınca şiddete maruz kaldım. Aileme açılınca, durum kesinleşti. Önceden sadece bir şüphe vardı; ama benden bunu duyunca, bu şüphe, aleni bir durum haline aldı. Böylece aile beni ya dışlayacaktı ya da kabullenecekti. Ben de ne gibi bir karar vereceklerini kestiremediğim için, evden ayrıldım.

Arkadaş çevrenden bahsedebilir misin?

Lise döneminde eşcinsel ya da transeksüel arkadaşım yoktu. Liseden sonra, dersane döneminde yavaş yavaş eşcinsel, transeksüel arkadaşlarla tanışmaya başladım. Zaten birini tanıyınca, diğerlerini de tanımaya başlıyorsun. Böylece heteroseksüel arkadaşlarımdan uzaklaşmaya başladım. Beni anlayabilen insanların, sorunlarımı dinleyen ve benim gibi olan insanların yanında olmak, bana inanılmaz haz veriyordu. Çoğu zaman eve gitmek bile istemiyordum.

Kendi açımdan sokağı nasıl değerlendiriyorsun?

Sokağa tacize, şiddete uğrayacağımı bile bile çıkmak, kötü bir duyguydu. Bu yüzden kendimi kapatmışım eve... Ama şu an, dönüşümümü kısmen tamamladım ve şimdi sokakta daha rahatım. Tek başıma sokağa çıkabiliyorum, alışverişe çıkabiliyorum, heteroseksüel arkadaşlarımla buluşabiliyorum, heteroseksüel arkadaşlarımla buluşabiliyorum; çünkü gözler artık üzerimde değil. Dikkat çekmiyorum.

Diyarbakır'da transeksüel olarak yaşamak nasıl bir resim ortaya çıkarıyor?

Diyarbakır'da kendi kimliğimle yaşamak daha rahat. İnsanlar benim durumuma çok fazla alışkın olmadıkları için, fazla tepki vermiyorlar. İnsanlar, burada, bir travestinin yaşayabileceğini akıllarına getiremiyor, söylediğimde bile inanmıyorlar. Ama İstanbul'da, sokakta hemen anlaşılıyor ve tepkiye maruz kalabiliyorum.

Hem Kürt, hem de transeksüel olmak nasıl bir karşılık buluyor yaşamında?

Ben Diyarbakır'da Kürt olduğumu gizliyorum, çünkü sen hem Kürt, hem de eşcinsel olamazsın diyerek saldırıya uğrayabiliyorum. Bir keresinde, evden çıkıp, durağa gitmiş otobüs bekliyordum. Yakındaki bir iş yerinin çalışanları, dükkanın önünde durmuş, bana bakıyorlardı. Sonra içlerinden biri beni çağırdı ve nereli olduğumu sordu. Ben de, nereli olduğumu gizlediğim için, "Mersin"

dedim. Bana 'Tamam, gidebilirsin.' dedi. "Neden?" diye sorunca; 'Sen Diyarbakırlı olsaydın, ağzını burnunu dağıtırdım.' dedi.

Diyarbakır'ı terk etmeyi düşünüyor musun?

Ben burada yaşamak istiyorum. Batı illerindeki arkadaşlarımla "Bu halinle Diyarbakır'da nasıl yaşarsın, buraya gel." diyerek beni çağırıyorlar. Zorunlu olmadıkça burayı terk etmek istemiyorum, sonuçta burası benim memleketim ve ben burada yaşamak istiyorum. Ailemle görüşmesem bile, onlara yakın olmak beni mutlu ediyor ve burayı seviyorum, buradan ayrılmak istemiyorum.

Eşcinsel, transeksüel arkadaşlarıyla tanışman, yaşamına ne gibi değişiklikler kattı?

Yalnız olmadığını bilmek insana güven veriyor. Hiçbir şey yapmasalar bile, oturup beni dinlemeleri bana bir destektir.

Hayatını nasıl kazanıyorsun?

Seks işçiliği yapıyorum. İş aradım ama kimliğimden dolayı çekindim. Hastalandığımda bile doktora gidemedim. Mavi kimliğim var ve bu halimle gitmeye çekini-

yorum. Toplumun tepkisinden korktuğum için iş aramadım. Sonuç olarak, iş bulamadığım için seks işçiliği yapıyorum; ama mecburum seks işçiliği yapmaya... Seks işçisi olarak, uzun zamandır görüştüğüm arkadaşlarım var. Durumuma üzülüyorlar; ama kimse bana yardım da etmiyor. Yaptığım işin tehlikeleri var. Tanımadığım insanların arabasına biniyorum, evine gidiyorum, neyle karşılaşacağım belli değil. Bunlar ciddi riskler; ama başka seçeneğim yok.

Hevjin LGBTT Oluşumu aktivistisin, neden böyle bir çalışmaya girme ihtiyacı duydun?

Yapılması gereken bir şey olduğuna inanıyorum. Çok geç kalınmış bir şey... İnsanlık tarihinin başından beri eşcinsellik, transeksüellik var. İnsanlık bunu hep göz ardı etti. Bir şekilde bunu deşifre etmek ve herkese kabul ettirmek gerekiyor. Var olan bir gerçek, neden göz ardı edilsin ki? Bunu anlayamadığım için, bir şeylerin ucundan tutmak

istedim. Cinsel kimliğimi daha rahat yaşayabilmek adına bu çalışmaya girdim. Bana göre, 'bir kişi, bir kişidir' ve bu bile bir şeylerin değişmesine neden olabilir.

Hem Kürt, hem transeksüel olmak nasıl bir sonuç doğuruyor?

İki defa ayrımcılığa uğruyorsun. Transeksüel olduğum için zaten sürekli bir ayrımcılığa maruz kalıyorum; ama Kürt olduğumu öğrenince, bu durum daha da derinleşebiliyor. Bize zaten 'Dağ Türk'ü diyorlar, bunu duydum ben batı illerinde... Transeksüel kimliğim gibi, Kürt kimliğim de yok sayılıyor. Diğer yandan Kürtlerde de; "Bizden eşcinsel, transeksüel çıkmaz." mantığı var, yani her iki durumda da ayrımcılığı yoğun yaşıyoruz.

Türkiye'deki LGBTT hareketleri nasıl değerlendiriyorsun?

Yetersiz buluyorum, özellikle örgütlenme konusunda... Var olan örgütler bile, kendi aralarında çatışma yaşıyor. Bunların aşılması gerekiyor, çatışmanın nedenlerini bile bilmiyoruz. Bir de gidip, aydınlarla muhatap olunuyor. Bu bizim sorunlarımızı çözmez; çünkü aydınlar sadece dinlemekle yetiniyor.

En büyük hayalin ne?

En büyük hayalim, cinsiyet düzeltme ameliyatını olabilmek. Sonrasında da, seks işçiliği yapmamak ve yine bu bölgede yaşamak istiyorum, göç etmek istemiyorum. Ve tabii, insanların bize kucak açmasını isterdim.

Egemen erkeklik karşısında farklı erkeklikler...

Serpil Sancar
serpilsancar@gmail.com

Farklı farklı erkeklik tiplerinin olduğunu görmekle düşünmeye başlamak gerek. 1970'lerdeki feminist kuramcılar genellikle homojen bir erkeklik üzerinden bir eleştiri geliştirmeye başlamışlardı. Bütün erkeklerin kadınların baskı altında tutulmasından ve ikincilleştirilmesinden bir çıkar sağladığı kabul ediliyordu. Ben böyle homojen bir erkeklik olmadığını görmeye başladım. Farklı farklı erkeklikler politik, ekonomik ve kültürel olarak farklı eril iktidarlar ortaya çıkartıyor. Örneğin zengin bir iş adamının gücü ile asgari ücretle geçinen ailesini zar zor geçindiren, evli ve çocukları olan bir aile babasının erkek olarak sahip olduğu ayrıcalıklar farklıdır. İş adamları, patronlar, aile babaları, sokak serserileri, tetikçiler, askerler, savaşçılar, orta sınıf meslek sahibi beyaz erkekler; bunların hepsi birbirinden farklı erkeklik konumlarına sahipler. Bu kadar farklı erkeklikler varken nasıl oluyor da erkek ve kadın diye homojen kategorilerden bahsedebiliyoruz? Ezilen kadınlar ve bu ezilmenin nimetlerinden yararlanan erkeklerden mi bahsediyoruz? Öteki erkekler, böyle olmayan erkekler yok mu? Böyle olmayan erkekler aslında erkek olmayı başaramayan erkekler mi? Yani para kazanmayı beceremeyen erkekler, bir mesleği, işi, ev geçindirecek parası olmayan erkekler, ya da böyle olmayı reddeden erkekler: vicdani retçiler, anti-militaristler, eşcinseller, vs. Aslında gerçek hayatta egemen erkeklik değerlerine uymayan ya da bunları benimsemeyen çok farklı erkekler olmasına rağmen bu erkeklerin büyük bir kısmı sessiz, kendi deneyimleri hakkında çok konuşamıyor; kendilerine dair bir öznel hikayesini anlatmayı daha çoğu erkek öğrenemedi. Sessizliği bozup 'politize' olmuş erkekler eşcinsel hareketle, vicdani ret hareketiyle ya da savaş karşıtı hareketle buluşmuş erkekler genellikle. Ama bunların eleştirileri de zaten erkeklik eleştirisi olarak tanımlanamaz. Örneğin vicdani retçiler genellikle bir erkeklik eleştirisi yapmaktan çok bir devlet eleştirisi yapıyorlar. Bu eşcinsel hareket içindeki bazı erkekler için de söylenebilir. Eşcinsellik ya da trans-seksüellik de büyük ölçüde egemen erkeklikle hesaplaşarak gelinen bir yer pek değil.

Aslında egemen erkeklik diye bir şey var mı diye sormak lazım. Bütün farklı tarzda erkekliklerin hepsi yöneten bir erkeklik tarzı tanımlanabilir mi Bütün erkeklerle örnek olan rol modeller, yani bir

kere her şeyden önce gücü bedensel kas gücü olarak temsil edecek, kadınsı olanı dışlayıp duygusal olandan uzak duracak, duygularına kolay yenilmeden akıyla hareket edecek, heteroseksüel ve homofobik olacak, biraz dindar ve mutlaka meslek sahibi olup para da kazanacak; baba olacak, yani bir kadını ve çocuklarını yönetebilir olacak. Egemen erkeklik bu değerleri egemen kılmanın stratejisi ve ancak böyle olmayı başardığı zaman aslında erkeklerin egemen erkekler kulübüne kabul edilebildiğini görüyoruz. Erkekler bu özellikleri bir biçimde belli süreçlerde öğreniyor; öğrenmek istemeyen, ayak direnen, başarısız olan, beceriksiz olan, retçi olanlar değişik dozlarda şiddet ya da dışlama ile karşı karşıya kalıyorlar. En azından iş birliğine, suç ortaklığına yönlendiriliyorlar; ya da tamamen erkekler cemaatinden dışarı atılıyorlar. Egemen erkeklik üretme stratejilerinin idealize ettiği erkeklik değerleri öyle bir şey ki aslında birçok erkek için başarılması mümkün olmayan bir konum. Birçok erkek hem para kazanıp, hem güçlü olup, hem akıllı olup, hem kadınla çocukları yönetip, hem dindar olup bütün bunları yapamaz. O kadar süper olmak gerek ki yani mutlaka bir yerde aksayacak. Dolayısıyla her erkek için erkeklik ulaşılmaz bir eksiklik duygusu olarak yaşanan bir süreç olmaya mahkum oluyor.

Peki, erkeklik bu kadar zor bir şeyse, hep bir eksiklik, hep bir ulaşılmaz hedef ise erkekler niye bu durumdan şikâyetçi değil? Niye erkeklerin kendi arasında bu konuda çatışma, gerilim, tartışma ya da ret olmuyor? Aslında erkeklik değerleri şöyle ya da böyle, gizli ya da açık benimseniyor, birçok erkek tarafından öyleymiş gibi yapılıyor en kötü ihtimalle; güçlüymiş gibi yapılıyor, babaymış gibi, aile reisiymiş gibi, heteroseksüelmiş gibi, para sahibiymiş gibi oluyor. Bu değerleri reddetmek erkeklerin büyük bir çoğunluğu için çok zor.

Acaba tarihe baktığımızda geçmişte de böyleymiş diye sorabiliriz. Ortaçağda, feodal toplumlarda, toprağa bağlı geniş kandaşlıklar halinde yaşayan insanlar arasında da böyleymişdi erkeklik tanımları? Modern yaşam bunu ne kadar besledi, değiştirdi acaba?

Aslında bugün çok normal gördüğümüz erkek ve kadın tanımlarının büyük bir kısmının 18. ve 19. yüzyıllarda endüstrileşme ile birlikte ortaya çıktığını görüyoruz. Endüstrileşme tam gün çalışan fabrika işçisi erkeğin ortaya çıkışı ile şekilleniyor. Toprağa bağlı üretimden kopup endüstriyel topluma dönüştürdüğümüz işçi sınıfının ortaya çıkışı tam gün yani 8 saat, 12 saat fabrikada çalışan endüstri işçisi bir kadın olabilir miydi? Hayır olamazdı. Endüstri işçisi erkek oldu, niye? Evet, endüstriyel makinenin imgesi, erkek bedeninin kas yapısı ile bütünleşik biçimde şekilleniyor. İkinci olarak, kadın doğurganlığının endüstriyel üretim tarafından hoş görülebilecek bir yanı yoktu. Yani yorulana kadar çalışan bir işçi istiyor endüstri. Dolayısıyla bu bir erkek oldu; işçi sınıfı erkekti yani. Endüstriyel kapitalizmin doğuşuyla birlikte işçi sınıfı erkek olarak ortaya çıktı

ama bu işçi sınıfının içine kadınlar karışmayı çok istediler. 19. yüzyıl boyunca Avrupa'daki sosyalist işçi hareketleri, kadın sendikacılık hareketi bu mücadeleyi çok uzun süre içinde barındırdı çalıştı. Ama kadınlar bu süreçte başarısız oldular. Sendikalar erkek egemen yapılar haline dönüştüler dünyanın her yerinde. Kadınlar bu mücadeleden erkeklere ödenen aile geçim ücretleriyle çıktılar. Dendi ki bu sınıf mücadelesidir ve sonunda erkeklere aileyi geçindirecek ücret ödenince kadınlar evde oturup çocuklara yeterli düzeyde bakabilirler. Bu yapılanma yaklaşık 200 yılda şekillendi. Sonuçta ortaya çıkan erkek tipi, parayı kazanan, aileyi geçindiren dolayısıyla bu parayı kazanmak için her şeyi yapmak zorunda olan bir erkek oldu. Yani erkekliği kapitalizmin gelişimine bağlayan sınıfsal boyut böyle şekillendi. Erkeklerle verilen aile geçindirme yükümlülüğü kapitalizmin can direği yani bir erkek bu ücretlerle çalışmak hiç de mantıklı değil, ben grev yapayım, çekeyim gideyim başka yerde daha iyi bir iş bulayım diyemeyecek. Çünkü bakmakla yükümlü olduğu birileri var ve para kazanmayan erkek erkeklik cemaatinden atılıyor.

İkinci boyutu 17. yüzyıldan başlayarak sömürgecilğin ortaya çıkışıyla şekilleniyor. Yani kapitalizmin gelişimi aynı zamanda dünyanın da bir anlamda fethedilmesiyle ilgili bir sömürgeci sistemin gelişimidir. Sömürgecilik beyaz, Batılı erkeğin dünyanın geri kalanındaki erkeklere diz çöktürmesi hareketidir aslında. Sömürgecilik tarihine baktığımızda sömürgeci bir subay, asker, bir misyoner ya da bir seyyah veya bir tüccar olsun bunların hepsi beyaz erkeklerdir. Bu beyaz erkeklerin imgesel tanımını bilimi, akla dayalı üstünlüğü, gelişmişliği, uygarlığı temsil etmeleridir. Sömürge coğrafyaların erkekleri ise barbar, cinsel olarak tehlikeli, vahşi bir erkektir; kadınları döver, eziyet eder vs. yani dizginlenmesi ve yönetilmesi gereken bir erkektir. Aslında erkeklik üzerinden bir karşıtlık kuruluyor: dünyanın Doğusu-Batısı ya da Kuzeyi-Güneyi tanımlanırken aslında erkeklikler üzerinden bir tanımlama yapılıyor. Uygur erkekler dünyayı yönetmeyi hak eden erkekler oluyor ve diğerleri de yönetilmeyi hak eden erkekler oluyor. Aynı karşıtlık kadınlık üzerinden de kuruluyor. Uygarlığı temsil eden beyaz, Batılı kadın haklarını bilen, mücadele edebilmesini bilen bir kadın olarak kadın olmanın temel değerlerini, kadın haklarını temsil ediyor. Dünyanın geri kalanının kadınları ezilen, sürekli boyun eğen, haklarını bilemeyen, baş kaldıramayan mağdur ve zavallı kadınlar. Diğer yandan bu tür kadınlık erotize edilip ve cinsel cazibe nesneleri olarak da konumlandırılıyor. Sömürgecilikle ilgili siyasi mücadele, erillik ve dişlilik anlamları üzerinden o kadar çok fazla geliyor ki zaman zaman düşman erkekleri tanımlamak için onların dişli hale getirildiğini bile görüyoruz: düşman erkek güvenilmez, hafif, erkekliği tartışmalı erkekler halinde tanımlanabiliyor. Dolayısıyla sömürgeciliğin gelişiminin bugünkü anlamda erkeklik ve kadınlık tanımlarının gelişiminde çok önemli bir yeri var. Üstün erkek imgesini büyük ölçüde sömürgecilikle kuru-

luyor. Batı'nın akıl ile uygarlıkla bağlantısı büyük ölçüde sömürgeci söylemler ile oluşuyor.

Başka boyutlar da var tarihe baktığımızda. Örneğin sermayedarların yani sermayeyi yöneten, burjuvazinin temsilcisi olan işadamları ve patronların neden ve nasıl erkek olduğunu sormak gerek. Yani sermaye niye erkek? Sermayenin tanımında erkeklik erillik var. Nedir o erillik? Şunu söylemeye çalışıyorum, somut insanlar kadın veya erkek olarak yaşayıp var oluyorlar. Bir de toplumsal ilişkilerin eril ya da dişil karakterleri var. Yani insanları yönetmek, çıkarları için gerektiğinde mesela başka insanlara zulmedebilmek... Bu eril bir davranış mıdır, dişil bir davranış mıdır? Bunu bir kadın yaparsa erkekleşmiş oluyor, bunu bir erkek yaparsa zaten erkek. Dolayısıyla cinsiyet dediğimiz şey insanların biyolojik özellikleri olmaktan çıkıyor; toplumsal davranışların cinsiyeti var: yönetmek, başkasına bir şeyi zorla kabul ettirmek, eril bir davranış. Endüstriyel kapitalizm koşullarında işçi sınıfının oluşumu, sömürgeciliğin gelişimiyle şekillenen beyaz erkek üstünlüğü ve sermayenin tahakkümü mantığının iç içe geçişiyle ortaya çıkıyor bu erkek egemen toplumsal düzen.

Modern toplumlar deyince modern ulus devletin önemli kurumu olan yurttaş-orduların modern egemen erkekliğin kuruluşundaki çok önemli yerini de unutmamak gerek. Orta çağa baktığımızda bugünkü vatandaş ordularının yerine ya aristokratların ve toprak sahiplerinin kendi besledikleri silahlı adamları, hanedanların kendi hassa ordularını görüyorsunuz. Bunların yanı sıra, savaş zamanlarında bazı etnik gruplar silahlandırılarak savaşa götürülüyor; paralı askerler toplanıyor, ya da hapishanelerden suçlular getirilerek savaşçı birlikler oluşturuluyor. Yani çok farklı değişik silahlı erkek grupları ve savaşçılar var. Ama modern ulus devletin ortaya çıkışına paralel bir süreç var. Vatandaş-orduları ortaya çıkıyor. Vatandaş aslında bir erkek, kadınlara vatandaş denmiyor. Vatandaş olabilmek için de askere gitmek lazım. Yani bütün erkekler modern ulus devletinin temeli olan vatandaş-ordulara katılmak zorunda. Özellikle alt sınıflar açısından, genç yaşta erkeklerin bedensel olarak en aktif olduğu yaşta askere alınması ve devlet için bir askeri hizmet yaptırılması çok önemli bir kurumsallaşma süreci aslında. Bu askerlik hizmeti aslında bir performans üretimi eğitimi olarak tanımlanabilir. Bu performans üretimi egemen erkeklik eğitimi aslında. Yani nasıl güçlü, risklere atılabilen, soğuğa, sıcağa, açlığa, uykusuzluğa dayanıklı, gerektiğinde gözünü kırpmadan vatan için adam öldürebilecek, vs. olunur? Bunu yaparken erkek-askerin görevi kendi ülkesinin kadınlarını ve çocuklarını korumaktır ama aynı zamanda düşman kesimin kadınlarını da ele geçirmektir; fethetmektir. Bu bağlamda kadınları aşağılayan homofobik ve heteroseksüel değerlerin öğrenildiği çok önemli bir süreçtir askeri eğitimler. Modern ulus devlet vatandaş-orduları dediğimiz bu sistemi keşfediyor. Aslında bugün en büyük erkeklik fabrikası budur; modern

dünyanın hala yaşayan tek cinsli tek mekanizması bu modern vatandaş ordularındır. Bütün erkekler bu süreçten geçiyor, kadınlar dışarıda kalıyor. Bu fabrika, erkeklik fabrikası; içinde olan oluyor, yani bu egemen erkeklik değerleri büyük ölçüde bu fabrikanın ürünleri aslında. Bu fabrika aynı zamanda egemen erkeklik değerlerini çok da benimseyemeyecek erkekleri biraz bastırıp, sindirip, sessizleştirip, marjinalleştirmeyi de kendi süreçleri içinde üretiyor. Dolayısıyla bir erkek askerlikten sonra, toplum içindeki erkek olarak konumunun nerede olduğunu kavıyor; biliyor. Ne kadar merkezde ne kadar kenarda bunu öğreniyor orada.

19. ve 20. yüzyılda ortaya çıkan endüstriyel kapitalizmin işçi sınıfı, sömürgeciliğin beyaz üstün erkeği, sermayenin eril akli, ulus devletin erkek askeri bütün bu mekanizmalar, egemen erkekliği kuran temel mekanizmalar. Ama bu erkeklik tanımı o kadar sorunlu ki, çünkü çok kırılabilir bir şey, hatta o kadar imkânsız bir şey ki, erkeklerin büyük bir çoğunluğu için çok riskli, sürekli tehdit altında, kırılabilir, kaybedilebilir bir şey. Yani diyelim ki sakatlandınız, bitti erkeklik, para kazanamıyorsunuz, bakıma muhtaç hale geliyorsunuz, ne güç kaldı ne erkeklik hepsi gitti. Bir kadının sakatlanmasıyla bir erkeğin sakatlanması arasında o kadar büyük fark var ki. Erkek hasta olduğunda, erkeklik krize giriyor, kadın hasta olduğunda sadece hasta oluyor. Dolayısıyla erkek bedeni ve kadın bedeninin temsil ettiği bütün ideolojik, politik anlamlar birbirinden farklı. Kadın bedeninin din, ahlak, kültür ile ilgili kodları taşımasına karşılık erkek bedenine de iktidar kodları yazılıyor. Erkek bedenindeki kas miktarına, yağ miktarına, yaşına, enine, boyuna orantılı olarak çok değişik biçimlerde güç ve iktidar kodları yazılıyor erkek bedenine. Bu bedenin sürekli performans göstermesi gerek. Örneğin 'body-building'lerle inşa edilen güç imgesi olarak erkek bedeni buna tipik bir örnek. Güç imgelerinin modern dünyada neler olduğunu düşünelim. Örneğin silah ile erkek bedeni arasındaki imgesel bağlantıyı düşünelim. Örneğin Irak savaşında gördüğümüz Amerikan askerlerinin nasıl bir imgesi olduğunu düşünelim, teknoloji, silah ve erkek bedeni bütünleşmiş bir vaziyette. Kafasındaki teknolojik gözüyle uyuyla bağlantı kuruyor, yüz metre ötesindeki uydudan görüyor ve öldürebiliyor; gece görüş dürbünü var. Bir kıyafeti var ki soğuk-sıcak, ıslak-kuru hiçbir şey geçmiyor içine. Çelik giysiler kurşun geçmiyor; elindeki silah saniyede 3 bin mermi atıyor; böyle bir erkek. Bu günün küresel dünyasının erkeklik imgelerinin gücü temsil etme biçimleri hızla değişiyor; yenileniyor. Bir uluslar arası işadamları düşünelim. Bir ofis gayet minimalist döşenmiş, sadece bir laptop var, her şey elektronik; yani evrak, kağıt her şey bitmiş; sekreter olarak inanılmaz güzel bir kadın duruyor. Küresel dünyanın yeni erkek imgeleri bunlar. Bunları da düşünmeye başladığımızda egemen erkeklik imgelerinin değiştiğini ama erkek iktidarının büyük ölçüde yeniden üretildiğini söyleyebiliriz.

Ama bir nokta var ki geleneksel erkekliğin çözümsüz bir kriz noktası olduğu söyleniyor. Artık esnek üretim ya da post-Fordizm'e dayalı üretim biçimlerine geçilmesi erkeklerle ömür boyu güvenli iş olanağını ortadan kaldırıyor. Bir alt sınıf erkeğin ömür boyu bir iş garantisi ve para kazanma garantisi olan bir işi olması lazım ki topluma erkek olarak kabul edilebilsin, evlenebilsin, baba olabilsin. Bu kesimde yer alan birçok erkeğe garantili bir iş sunmak yerine gelip geçici işler sunabiliyorsanız onun erkekliği ciddi ölçüde krize giriyor demektir. Yani işsizlik eşittir erkeklik krizi demek oluyor. Yeni küresel kapitalizmin en önemli risklerinden biri bu. Bu iş güvencesinden alt sınıf erkelerin yoksun hale gelmesi ile yeni çatışma dinamikleri ortaya çıkıyor. İşini kaybetmiş eski işçiler yeni yoksullara, göçmen iş-

çilere düşman oluyorlar. Türkiye'nin Batısında işsiz kalan Türkler Batıya göçen Kürt yoksullarına düşman oluyorlar. Avrupa ya göçen Afrikalılar, Türkler Avrupa'nın işsizleri ile çatışmaya başlıyor. Dolayısıyla erkeklik krizi ile ırkçılık, yabancı düşmanlığı iç içe geçiyor. Yeni küresel siyasetin önemli dinamiklerinden biri bu durum. Bu yoksul erkeğin diğer yoksul erkeklerle savaşına ilişkin yeni bir potansiyel. Bu potansiyel aynı zamanda, bu iki farklı etnik ve yoksul erkek grubunun dayanışmasını, işbirliği olanağını da barındırıyor içinde. Bu tabii ki bir politik süreçte gelişecek bir durum olabilir. Daha özgürlükçü siyasetler muhtemelen buralardan çıkacak ve çıkıyor da. Dolayısıyla erkeklik krizi ile küresel özgürleşme siyaseti arasında önemli bağlar var, önemli yapısal bağlar var.

Li dijî mêraniya serdest, mêraniyên cuda

Serpil Sancar

serpilsancar@gmail.com

Gelek awayên cuda yên mêraniyê hene. Divê mirov bi fikirandina vê yekê dest pê bike. Kuramvanên di salên 1970'yê de, tenê li ser mêraniyêke homojen rexneyan bi pêş xistibûn. Dihate qebûlkirin ku mêr, li ser jinan hin zextan ferz dike û bi vî awayî jî hin berjewendiyên bi dest dixê. Min dît ku mêraniyêke wiya ya homojen tune ye. Mêraniyên cuda yên wekî politik, aborî û çandî, li gorî xwe hin desthilatdariyên din ên mêraniyê derxistine holê. Mînak, di navbera karmendeke gelek dewlemend û karkereke din ê ku mehaneya wî bi zorê têr wan dike de gelek cudahiye mezin hene. Karmend, dewlemend, bavên malbatan, serseriye kuçeyan, tefikvan, leşker, şervan û mênên di sinifa navendî de... Rewşa van hemû mêraniyan jî hev cuda ye. Ewqas mêraniyên cuda hene, lê çawa dibe ku em dîsa jî dikarin behsa du kategoriyên homojen ên wekî jin û mêr bikin? Gelo em behsa jina ku tê perçiqandin û berjewendiyên mêr ên jî ber vê perçiqandinê dikin? Mêrên 'din' ên ku ne wihane tune ne? Ango ew mênên ku nikarin pere qezenc bikin, bêpîşe, kar û pere tune ne? Yanjî ew mênên ku vê yekê red dikin. Redkarên wicdanî, yên duzayendî û hwd. Bi rastî di jiyana rasteqîn de gelek mênên ku vê yekê qebûl nakin jî hene.

Lê aliyeke mezin a wan jî bêdeng in. Der barê tecrubeyên xwe de tu tişt nabêjin. Hêj gelek mênên hîn nebûne ku çirokên xwe vebêjin. Ew mênên ku vê bêdengiyê hildiweşîn û 'politîze' dibin jî zêdetir tevli tevgerên duzayendî yan jî tevgerên li dijî şer dibin. Lê mirov nikare rexneyên wan jî wekî rexneyên mêraniyê binirxîne. Mînak, rexneyên redkarên wicdanî, jî yên mêraniyê zêdetir li dijî dewletê ne. Mirov vê yekê jî bo hin mênên di nav tevgerên duzayendî de jî bêje. Duza-yendî jî bi gelemperî ne cihê ew kesên ku bi mêraniyê re dikevin hesabpîrsînê ye.

Bi rastî, divê mirov bipirse da ku 'mêraniya serdest' heye yan tune ye. Mirov dikare ku tarzeke mêraniyê ya ku bandora xwe dide ser hemû cureyên mêraniyê vebêje? Dema ku mêraniya serdest stratejiya bilindkirina van nirxan hînbû û bi ser ket, em dibînin ku di kuluba mêraniya serdest de tîr qebûlkirin. Mêr ev tayebetmendî di hin pêvajoyên sereke de hîn dibin. Ew kesên ku li ber xwe didin, bi ser nakevin, bêqabiliyet in û redkar in jî rastî şidetê yan jî cudaxwaziyan tîr. Ew ber bi hevkarî û hevkarîya sîcê ve diçin û bi vî awayî jî bi giştî jî kuluba mêraniyê tîr qewirandin. Tu mênê ku hem pere qezenc dike û hem jî hêzdar, bi aqil, jêhatî, zarok û malbatê bi rê ve dibe û olvan e, nikare van tiştan pêk bîne. Ji ber vê yekê jî, mranî jî bo hemû mêran wekî kêmasiyek tê dît. Hemû mên jî mehkûmî jiyîna vê pêvajoyê dibin.

Baş e, heke ku mêranî tiştê ewqas zehmet be, her tim hedefeke ku mirov nikare bigihîje be, çima mên jî ber vê rewşê gilîkar nîn in? Çima ev mijar di nav mêran de nabe mijara pevçûn, nîqaşên germ û redkariyê? Di rastiyê de, pîvan û nirxên mêraniyê bi awayêke tîr parastin. Bi dizî yan jî aşkera. Ji aliye gelek mêran ve, wekî ku wiha be tê vegotin. Wekî ku hêzdar in tevdiagerin. Wekî ku bay in, reîsê malê ne û heteroseksuel in tevdiagerin. Wekî ku xediyê pere ne tevdiagerin. Redkirina van nirxan, jî bo gelek mêran kareke zehmet e. Gelo dema ku em li paşerojê binêrin, dikarin bêjin ku di

paşerojê de jî wiha bû? Di Serdema Navendî de, di civakên feodal de, di nav wan mîrên ku di civakên gelek berfireh de dijîyan jî wiha bûn? Gelo jiyana nûjen çiqas sûde da vê yekê û wê guherand? Dema ku em dinêrin, em dibînin ku ev ravekirinên jin û mîrên ku ji me re gelek normal tînin, di sedsalên 18 û 19'ê de bi endustrîbûnê re derketine holê. Endustrîbûn, bi derketina holê ya karkerên fabrikayan re dibişibe hev. Gelo wê demê, jin dikaribûn ku bibin xebatkarên endustriyê? Na, nikaribûn. Tenê mîr bûn karkerên endustriyê. Çima? Îngeya makîneyên endustriyel, bi hêzdariya fizîkî ya mîr re wekî hev e. Şeklê wan dişibe hev. Dîsa jin zarokan dianîtin. Ev jî ji aliyê aferîneriya endustriyel ve wekî tiştek baş nedihat dîtin. Ango endustrî, karkerêkî ku heta jê tê dixebite dixwaze. Ji ber vê yekê jî mîr bûn karkerên endustriyê. Lê jinan pir xwest ku xwe tevîlî vî karkeriya endustriyê bikin. Di hemû sedsala 19'ê de, tevgerên karkeran ên sosyalîst û tevgerên sendîkayên jin jî bi demeke dirêj vî yekê domandin. Lê jin di vî pêvajoyê de bi ser neketin. Sendîka jî veguherîn avahiyên serdestiya mîr. Ev yek li her derê cîhanê pêk hat. Ji bo debara malbatê pere dan mîr û bi vî awayî jî jin ji kar derketin. Gotin ku ev têkoşîneke sinifê ye lê piştî ku perê debara malê dan mîr, jin ji kar vekîşyan. Ev tişt jî di 200 salan de pêk hat. Di encamê de jî ew mîrê ku pere qezenc dîke, debara malê dîke û ji bo vî debarê jî her tiştî dîke derket holê. Ango ew sinifa ku mîranyîyê bi pêşveçûna kapitalîzmê re kir yek jî bi vî awayî derket holê. Ev yek jî ji bo cemaata mîranyîyê bû pîvanek. Ew mîrê ku ji bo debara malbata xwe pere bi dest naxe, ji civaka 'mîranyîyê' hat qewirandin.

Beşa duyemîn jî di sedsala 17'ê de, bi derketina holê ya mîranyîyê bi şekil dibe. Ango bi pêşketina kapitalîzmê, bi pêşketina pergaleke mîranyîyê û dagirker a li dijî hemû cîhanê ye. Bi awayeke din mîranyîyê, mezinbûna zîlamê spî yê rojavayî, ya jî zîlamên din e. Heke ku hûn li dîroka mîranyîyê binêrin, mîralaya, sîbay, leşker û mîsyoner an jî seyahek, hemû mirovên spî ne. Ev jî nûneriya zîlamên spî ya bi pêşketin û şaristaniyê ye. Zîlamên herêma ku tînin mîranyîyê jî barbar in, di warê zayendiyê de xetere ne, wehşî ne, li jinan dixin, li ser wan zextan ferz dikin û hwd. Li gorî wan, divê em zîlamên kontrolkirin, perwerdekirin û bi rê ve birin. Li ser mîranyîyê nakokiyek tê avakirin. Dema cîhanê wekî rojava – rojhilat an jî bakûr – başûr ji hev cûda dikin, vî cudatiyê li gorî mîranyîyê pêk tînin. Zîlamên nûjen, dibin ew zîlamên ku divê cîhanê bi rê ve bibin û yê din jî dibin kole. Heman nakokî di nav jinan de jî tê avakirin. Jinên spî yê rojavayî, bi pêş ketî ne, mafên xwe dizanin, dikarin têbikoşin û nûnertiya rizgariya jinê dikin. Lê jinên din jî wekî, ew jinên tînin perçiqandin, li hemberî mîr serî ditewînin, mafên xwe nizanin û nikarin serî hildin tînin qebûlkirin. Ji aliyê din ve jî ew jin tînin derfîzêkirin û wan vediguherînin objeyên zayendî. Ji ber vê yekê jî, di navbera bi pêşketina mîranyîyê û ravekirinên jin û mîranyîyê de eleqeyek mezîn

heye. Îngeya zîlamê serdest, zêdetir bi mîranyîyê tê avakirin. Dîsa tîkiliya rojava û şaristaniyê jî dîsa zêdetir bi mîranyîyê bi pêş dîke.

Dema em li dîroka dinêrin, dibînin ku hin beşên din jî hene. Mînak divê mirov bipirse da ku, karmendên sermayedar ên ku nûnerê burjuvaziya ne, mîranyîyê çawa ne? Ango sermaye çima mîr e? Di ravekirina sermayeyê de nêrîtiyek heye. Ew nêrîti çî ye? Ez hewl didim ku vî bîjim; mirovên şênber bi du beşên wekî jin û mîr, dijîn. Dîsa karakterên nêr û mîr yê tîkiliyên civakî hene. Mînak, bi rê ve birina mirovan û jî bo berjewendiyên xwe zilma li mirovan. . . Gelo ew hewldaneke nêr e yan jî mîr ye? Heke ku vî yekê jinek bike, ew dibe mîr. Heke mîrêk bike, jixwe ew mîr e. Ji ber vê yekê jî ew tiştê em dibêjin 'zanyendî', ne tenê taybetmendiyêke biyolojîk a mirovan e. Zayenda hewldanê civakî heye. Ferzkirina tiştekî ya li ser mirovekî din, hewldaneke nêr e. Di şert û mercên kapitalîzma endustriyel de, avabûna sinifa karkeran jî bi avakirina mantixa sermayedar û mîranyîyê derdikeve holê. Ev jî pergaleke civaka serdestiya mîr e.

Dema em dibêjin civakên nûjen, divê em ji bîr nekin ku di rizgariya mîranyîyê serdest de roleke mezîn a welatî-artêşan heye. Dema hûn li Serdema Navendî binêrin, di şûna artêşan welatiyan ên îro de, mirovên çekdar ên xwediyên axên mezîn û mirovên hanedanên hene. Li gel vî yekê, dema şer de hin komên etnik jî ji aliyê hin kesên din ve tînin çekdarkirin û wan dişînin şer. Leşkerên bi pere tînin berhevkerin. An jî sîvîlan di girtîgehan de dibin şer. Ango di şer de gelek komên mîranyîyê ên cuda hene. Lê di derketina holê ya netewewewletê de jî pêvajoyêke paralel heye. Artêşan welatiyan derdikevin holê. Dema dibêjin welatî jî bêguman behsa mîranyîyê dikin. Tu kes jinan wekî welatî nahesibîne. Ji bo mirov bibe welatî, divê mirov biçe leşkeriyê. Ango hemû mîr neçar in ku tevîlî artêşan welatiyan ên netewewewletê bibin. Bi taybetî jî ji bo sinifa binî, ew tiştê zehmet e. Cîwanên wan, di dema xwe ya harî aktîf de diçin leşkeriyê. Mirov dikare vî xizmeta leşkeriyê, wekî perwerdehiya afirandina performansê jî rave bike. Ango derdikeve holê ku çiqas hêzdar e, xwe diavêje xetereyan, li dijî bêxewî, serma, germ û birçîbûnê çiqas li ber xwe dide, dema ku pêwîst bibe ji bo welatê xwe çend kesan dîkuje û hwd. Bi vî awayî ew zîlam jî aliyekî ve zarok û jinên welatê xwe diparêze û jî aliyêke ve jî hewl dide ku jinên welatê din bixwe nav lepên xwe, dagir bike. Di vî warê de, cîwan di pêvajoya leşkeriyê de gelek nîrxên homofobîk û heteroseksuel hîn dibin. Artêşa welatiyan a ku em dibêjin netewewewleta nûjen, vî pergêlê fetih dîke. Bi rastî, ew tişt îro fabrikaya mezinîrîn a mîranyîyê ye. Hemû mîr ji vî pêvajoyê derbas dibin lê jin di derveyî vî pêvajoyê de dimînin. Ev fabrikayek e, fabrikaya mîranyîyê. Ev fabrika di heman demê de ew mîranyîyê nîrxên mîranyîyê zêde girîng nabînin jî diperçiqîne, wan digire bin bandora xwe û wan marjînal dîke. Ji ber vê yekê jî, piştî leşkeriyê zîlam

fêm dikin ku cih û mîsyona wan a di nav civakê de çî ye. Fêm dîke û ku ew çiqas di navenda civakê de ye û yê din jî çiqas di derveyî civakê de ne.

Sinifa karkeran a kapitalîzmê ku di navbera sedsalên 19 û 20'ê de derketiye holê, zîlamê mezîn ê spî yê mîranyîyê, mejiyê nêr ê sermayeyê û leşkerê zîlamê netewewewletê. Ev hemû mekanîzmayên bîngêhî ên zîlamê derdixin holê ne. Lê ew ravekirina zîlam, ravekirineke bi pîrsgirêk e. Çimkî ji bo hinekan, tiştek ne pêkan e. Ji bo aliyêke mezîn a mîranyîyê, tiştek bi risk e, her tim di bin gefan de ye û dibe ku bê windakirin. Em dibêjin ku hûn seqet bûn. Mîranyîyê qediya, hûn nikarin pere qezenc bikin, hûn muhtacê xizmetkariya hin kesên din in, ne hêzdarî ma û ne jî mîranyîyê. Di navbera seqetbûna jin û mîranyîyê de ferqên gelen mezîn hene. Dema zîlam nexweş bikeve, dîkeve krîza mîranyîyê. Lê dema ku jin nexweş bikeve, tenê nexweş dîkeve. Ji ber vê yekê jî hemû wateyên politîk û îdeolojîk ên ku jin û mîranyîyê wê dikin, ji hev cuda ne. Di laşê jinan de kodên ol, exlaq û çandê hene lê di laşê zîlam de jî kodên desthilatdariyê hene. Di laşê zîlam de, gelek kodên cuda yê li gorî hêzdariya fizîkî, rûnê laş, temen, qelewî û dirêjîyê hene. Divê ew laş her tim performansêk baş nîşan bide. Mînak, îngeya hêzdariyê ya ku bi 'body-building' jî bo vî yekê mînakke baş e. Em bifikirin ku di cîhana nûjen de îngeyên hêzdariyê çî ne. Mînak, em tîkiliya îngeyî ya di navbera çek û laşê zîlam de ye bifikirin. Mînak, em bifikirin ku îngeyên çawa yê leşkerên Amerîkayê yê li Iraqê şer dikin, hene. Di îngeya wan de, teknoloji, çek û laşê zîlam bûye yek. Bi çavê xwe yê teknolojîk ve, bi peykê re dîkeve tîkiliyê. Sed metre pêşîya xwe bi riya peykê dibîne û dikare ew tiştê li pêşîya xwe bikuje. Bi şev jî bi hêsanî dikare dora xwe bibîne. Kincên wî jî di hemû derfetên serma û germ, şilî û ziwayiyê de wî diparêze. Kincên wî, guleyan derbas nakin. Çeka di destê wî de, di saniyeyekî de 3 hezar guleyan diavêje. Ev, mîranyîyê bi vî rengî ye.

Toplumsal Cinsiyet: Nedir ve ne işe yarar?

Jennifer Petzen
dergi@hevjin.org

Burada, toplumsal cinsiyeti sayısız kitap ve makalelerde bulunabilecek tanımlardan daha iyi bir biçimde tanımlayabileceğimden kuşkuluyum. Pek çoğumuz, cinsiyetin toplumsal bir kurgu (yapılanma) olduğunu ve genellikle adam-erkek/kadın-dişi biçiminde bir ikili sisteme dayanıldığını biliriz. Erkekler, bu sistemde sırf cinsiyet konularından dolayı yapısal açıdan avantajlıdır. Toplumsal cinsiyet tarihsel olarak temellendirilmiştir ve zaman içinde değişken bir sınıflandırmadır.

Ama benim için, toplumsal cinsiyeti tanımlamaya kalkışmaktan daha önemlisi, toplumsal cinsiyeti, feminist ve queer politikayı tanımlama gücüne sahip olmanın ne

îro, awayên nûnertiya îngeyên mîranyîyê bi lezgîni diguherin, nû dibin. Em karmendekî ku karên navneteweyî dîke bifikirin. Cihê wî gelek xweş hatiye amadekirin. Kompûtura wî heye, her tiştên wî elektronîk in. Wekî sekreter jî jineke gelek bedew heye. Ev, îngeyên nû yê zîlamê gerdûnê ne. Dema ku em van tiştan difikirin, em dikarin bîjin ku îngeyên mîranyîyê nûjen hertim diguherin lê desthilatdariya mîranyîyê her tim berfirehtir dibe.

Lê xaleke din heye ku, jê re dibêjin xala krîza mîranyîyê kevneperest a bêçareserî. Êdî aferîneriya nerm, an jî awayeke aferîneriyê ya ku xwe diparêzer post-Fordîzmê derketiye holê. Ev jî derfeta karê ewle jî holê radike. Mîranyîyê di sinifa bin de dijî, ji bo ku dikaribe bizewice, bibe bav û wekî mîranyîyê bî qebûlkirin, divê xwedî karek ewle be. Heke ku hûn ji bo mîranyîyê di vî astê de karên demî pêşniyar bikin dê mîranyîyê wî bikeve tengezarî û krîzên mezîn. Ango betalî tê wateya krîza mîranyîyê. Ango yek ji riskên herîm ezîn a kapitalîzma gerdûnî ew e. Hin karkerên ku nû ji kar hatine avêtin, ji xizan û karkerên koçber re dibin dijmin. Tirkên ku li rojavaya Tirkîyeyê bêkar û betal dimînin jî heman bi vî rengî li dijî kurdên ku koçî rojava kirine dibin dijmin. Di navbera afrikayîyên ku koçî Ewropayê kirine û tirkên ku koçî Ewropayê kirine de pevçûnên mezîn derdikevin. Ji ber vê yekê jî krîza mîranyîyê û nijadperestî bi hev re derdikeve holê. Ango ew rewşeke ji rewşên dînamîkên girîng ên siyaseta gerdûnî ye. Ev potansiyeleke nû ya der barê şerê di navbera mîranyîyê xizan a li dijî mîranyîyê xizan de. Ev potansiyel di heman demê de, piştîgiriya ew her du mîranyîyê hevkarîya wan jî vedibêje. Ev rewş jî di nav pêvajoyêke politîk de derdikeve holê û bi pêş dîkeve. Siyasetên din ên zêdetir azadiyê diparêzin jî dê ji nav vî yekê derkevin holê. Ji ber vê yekê jî di navbera krîza mîranyîyê û azadiya gerdûnî de tîkiliyên xurt hene. Tîkiliyên xurt ên avaniyê hene.

anlama geldiği hakkında konuşmak olacaktır. Toplumsal cinsiyet ne iş görür ve bunu nasıl yapar? Toplumsal cinsiyeti tanımlamak, düzenlemek ve sınıflamakla ne kazanılır? Burada amacım, devletin ya da toplumsal ilişkilerin toplumsal cinsiyeti nasıl tanımladığına bakmak

yerine, feminist ve queer politika eylemi/edimi içinde olanlar arasındaki ayrıcalık sahiplerinin yürüttüğü politikalar dahilinde toplumsal cinsiyeti irdelemektedir.

Yaşamakta olduğum Almanya'da toplumsal cinsiyet, hem her yerdedir hem de hiç bir yerde... Toplumsal Cinsiyet ve Queer Çalışmalarına Giriş dersinin ilk gününde, öğrencilerime, "toplumsal cinsiyet" nedir diye (İngilizce'siyle "gender") sorduğumda, öğrencilerimin büyük bir kısmı ne diyeceğini pek bilmez. Aralarından bazıları, sözcüğün Almanca'da tam bir karşılığının olmadığına işaret eder. [Türkçe'deki "cinsiyet" sözcüğünde olduğu gibi] Geschlecht, hem biyolojik cinsiyet (İng. sex) hem de toplumsal cinsiyet (İng. gender) anlamına gelir. Bu yüzden, [yine Türkçe'de olduğu gibi] "sozial" (toplumsal) sıfatı ile nitelendirilmesi gerekmekte, ya da bunun yerine İngilizce sözcük aynen kullanılmaktadır. [Dersimizi yaparken] ABD'de feminizmin örgütlenmesine bakarak feministlerin, biyolojik cinsiyetle, biyolojik cinsiyetin değişik görünümlerine atfedilen farklı toplumsal roller arasındaki ayrımı tanımlamak için nasıl kullandıkları üstünde duruyoruz.

Pek çok kadın için "biyoloji kader değildir" ve "kişisel olan politiktir" ifadeleri, toplumsal cinsiyetin doğal gibi görünmesine karşı eleştiriler üretmenin süregelen bir yolu olmuştur. Kadınlar, yemek pişirir, temizlik yapar, çocuklara bakar ve sıkıntından patlarlar. Erkeklerince giderecek işleri vardır, arkadaşlarıyla bira içip TV'de maç seyrederek ve asla tuvaleti temizlemezler. Tahmin edilebileceği gibi, bu toplumsal cinsiyet rollerini eleştirenlere rastlamak pek de zor olmamıştı. Ancak, bu tür toplumsal cinsiyet anlayışının toplumsal olarak inşa edilmiş olduğu düşünülmesine rağmen, pek çok feminist, farklı bağlamlarda farklı toplumsal cinsiyet rollerine sahip olsalar da, tüm kadınlar arasında biyoloji aracılığıyla bir bağın var olduğunu düşünüyorlardı. Tüm kadınların bir biçimde ataerki baskıdan acı çektiği ve bu yüzden, dünyadaki tüm kadınların ajandasında en önemli maddenin, ataerkini yok etme olması gerektiği düşünülüyordu.

Ama, kadın nedir? Anlaşıldı ki, kadını kategori olarak tanımlayan bu feministlerin pek çoğu, beyaz, düzcinsel, ortasınıf ve toplumsal cinsiyet rollerine sadık kişilerdi. Adı geçen konular, yalnızca ne türden politik amaçlar belirleneceğiyle ilgili olmayıp, bundan çok daha fazlasıyla doğrudan ilintiliydi. Belirtilen tanımlamaya uymayanlar, feminist hareketin dışına itiliyorlardı. Siyah, Chicana (Hispanik), Lezbiyen, Trans mı? Bu insanlar, düzenlenmekte olan politik örgütlenmelerin defalarca dışında bırakıldılar; hem de farklı ırktan kadınların, beyaz lezbiyenlerin ve transların ses getiren protestolarına rağmen.

Ne yazık ki, varolan güç ilişkilerinin süregelen doğası nedeniyle, bu türden politik uygulamaları değiştirmek son derece zordur. Ayrıcalıklı konumlarda bulunan insanlar, genellikle daha az avantajlı diğer insanları temsil etme ve onların politik ajandalarını belirleme gücünü

ele geçirirler. Ayrıcalık sahipleri, sıklıkla evrensel olduğu öne sürülen kategorileri ve güç ilişkilerini belirleme gücüne sahip olduklarına inanırlar: Kadınlar, ataerki, baskı. Belki de o zamanki ve hala da çözülmeyi bekleyen en acil sorun, daha ayrıcalıklı feminist aktivistlerin (yani orta sınıftan beyaz ve düzcinsel kadınların), cinsellik, ırk, ekonomik konum ve fiziksel engel(sizlik) gibi birbiriyle kesişen analitik kategorilerin toplumsal cinsiyeti nasıl etkilediğini anlamak için çaba göstermemeleridir.

Ne yazık ki, pek çok orta sınıf beyaz feminist ve LGBT aktivistleri, hala bu politik yanlışları sürdürmekte; çünkü güç yapılanmalarını ve sahip oldukları yapısal ayrıcalıkları (ırksal, ekonomik, cinsel, vücutsal vb.) sorgulamaya yanaşmıyorlar. Ve işte bu noktada, toplumsal cinsiyet ortadan kaybolup, yeniden bir takım örüntüler içinde ortaya çıkmaktadır. Onyıllarca süren eleştirilerin ardından, lezbiyenler ve trans kadınlar, anaakım feminist örgütlenmelerden sıklıkla dışlanmakta hatta yasaklanmaktadırlar, özellikle de beyaz olmayan bir ırktan olduklarında. Drag queen'ler (travestiler) ve toplumsal cinsiyet rollerine uymayan erkekler, orta sınıf gey topluluklarında giderek daha sıklıkla hor görülmedirler. Demek oluyor ki, queer topluluklarında bile ikili cinsiyet sistemi tam güç iş başındadır.

Almanya'da toplumsal cinsiyet her zaman ırksallaştırılır. Eğer ırk, Avtar Brah'in işaret ettiği gibi, "cinselliğin özcü bir biçimde anlatımı" ise, o zaman, toplumsal cinsiyetin de, ırkın nasıl özcü bir biçimde anlatıldığını gözden geçirmemiz gerekir. Almanya'da göçmenlere ve beyaz olmayanlara karşı gösterilen önyargı belki de artık bayat haber olarak düşünülebilir; ama insanların bir ırk kategorisine sokulma biçimleri hareketlilik gösterir. Günümüzün 9-11 sonrası söyleminde, (her zaman yerkürenin güneyinden gelen) "göçmenler", Müslümanlar ve Müslümanlar da toplumsal cinsiyet açısından ırksallaştırıldılar. Göçmen ve Müslüman olan erkekler, özellikle de toplumsal açıdan dezavantajlı, "göçmenlik geçmişinden gelen" gençler, daha fazla cinsiyetçi ve homofobik olarak algılanmakta. Sözü edilen kişiler, son zamanlarda ana akım gey-lezbiyen ve feminist örgütlerinin kampanyalarının hedefi haline geldiler. Yargıçlar, polisler, politikacılar, hatta Berlin'deki Yeşil Partililer bile, "göçmen gençleri"nin sert bir biçimde cezalandırılmasını, yasaların vatandaşlık ve oturma haklarını ayırmacı bir biçimde düzenlenmesini talep ediyor. Bu gerçekleşirse, bu genç insanlar daha önce hiç yaşamadıkları ülkelere gönderilebilecekler.

Öte yandan, Müslüman kadınlar, şiddet seven erkeklerinden kaçamayan ve özgür yaşamlar sürdürmeyen acıklı kurbanlar olarak görülmekte. Modernlik öncesi zamanlarda sıkışık kalmış, gelişmemiş bir halde, kurtarılmaya ihtiyacı olduğu ve erkeklerinin de cezalandırılması gerektiği düşünülüyor. Bu kurbanlaştırıcı hüküm, Müslüman ve beyaz olmayan kadınları karar verme süreçlerinden dışlayan, zayıf düşüren ve onlara

üstten bakan bir politika üretiyor. Egemen ırkçı söylemleri daha da güçlendirmeyecek bir direniş politikası üretmeyi denemek zorunda bırakılıyorlar. Çoğunluk Alman gey ve lezbiyen gruplarının buna benzer bir biçimde uyguladığı kurbanlaştırma süreci, şimdi farklı ırklardan queer'lere ve Müslüman queer bireyleri hedef almış durumda. Aynı zamanda, Avrupa'da cinsiyet kimliği ve cinsel yönelime dayalı baskının geçmişi, Avrupa uygarlığını Müslümanların "geri kalmışlığı" karşısına konumlandırılan bir anlatı içinde silinerek, merak uyandırıcı bir biçimde temize çıkarılmakta.

Burada görülen, tek bir konuya takılıp kalmış politikaların en kötü halidir ırkçılık ve toplumsal adaletsizliği üretir. Toplumsal cinsiyet ve cinsel özgürleşmeyi amaçlayan bir politika, aynı zamanda ekonomik ve ırksal adaleti de amaçlamalıdır. Ancak bunun başka bir kontekst içinde ne anlama geleceğini tanımlamak elbette ki

Zayende Civakî: Çiye û kêrî çi tê?

Jennifer Petzen
dergi@hevjin.org

Ez bawer nakim ku ez zayenda civakî wekî gelek pirtûk û gotara da hatî nivîsandin salixdan bikim. Gelekî ji me zayendê wekî ku em dizanin raçaneke civakî dibînin û wê dispêrîne pergalekî du çek wekî zilamên, jin-mê. Zilam di vê pergalê de ji ber xwedîbûna taybetiyên zayendî xwedî avantajin. Zayenda civakî bidîrokî hatiye hûnandin û li gor demê çiniyêk guherîne. Ji bo min salixdandina zayenda civakî pêtir, nîqaşa ser xwedîbûna salixdandina politikayên zayenda civakî, femînîst û queer tê çî wateyê girîngtîre. Zayenda civakî çi karî dîke û vî karî çawa dîke? Çixera salixandin û lidarxistin û çîni kirina zayenda civakî heye. Armanca min ne ewe ku ez li ser salixdana devletî û têkiliyên civakî ji bo zayenda civakî dîkin bisekinim. Armanca min ewe ku ez lêkolînekê li ser li gel politikayên ku xwedî cihawazên di nava çalakîyên femînîst û queer da lidarxistin zayenda civakî bisalixdan-bikime.

Cihê kû ez lê dijîm Almanyayê zayenda civakî hem hemû deran heye hem jî tu ciha tune ye... Dersa yêkemin a destpêkirina çalakîyên zayenda civakî û queer da dema kû min ji xwendekarên xwe pirsî "Gelo zayenda civakî çîye?" gellek ji wan nedizanin bersivê bidin. Hinek ji wan dibêjin di Almanyayê da wateyeke binecih a vê peyvê tune ye. Geschlecht, te wateya hem zayenda biyolojî (ing. sex) hem jî zayenda civakî (gerder). Ji ber vê yêkê jî divê zayend bi rengdêrekê ve bê karandin wekî sozial tê karandin. Di dersanda me ligor rêxistinîna femînîzma YDA'yê barê kû femînîsta li zayenda biy-

yerel aktörlere kalıyor. Geçen yılki İstanbul Onur Haftası'nda, toplumsal adalet için savaşım verirken, toplumsal cinsiyet, ırksallaştırma ve sosyoekonomik etmenleri göz önünde bulundurmanın ne kadar yaşamsal bir önemi olduğunu bilincini kavramış birinin, Esmeray'ın, rol aldığı bir belgesel görmüştüm. Bu inanılmaz derecede dinamik Kürt trans kadın aktivist ve performans sanatçısının "kurbanlaştırmaya dayanan bir politikadan daha beter bir şey olamaz" deyişini hatırlıyorum. Bunun, yerel bilgiler, güç ilişkilerinin kesişimlerini göz önünde bulunduran bir anlayış ve kurbanlaştırılmayı reddetmeden meydana gelen bir kombinasyonun, güçlendirici bir toplumsal adalet politikasının önünü açacağından hiç şüphem yok.

Aykan Safoğlu'na yorumları için teşekkürlerimi iletiyorum.

olojî û bergehên cuda ên zayenda biyolojî dinav rollên cuda ên civakîda dikir çawa tê bikaranîn salixdan dikir. Ji bo gelek jinan, gotinên wekî "biyolojî ne çarenûse" û "ya kesayet politikayê" bûne rêbazek rexnekirina li hemberî bergeha xwezayîya zayenda civakî. Jin, xwarinê çêdikin, zaroka xwedî dikin, paqijiyê dikin û bêhîçkiyê da di fetisin. Zilama karek heye kû biçînê, dikarin li gel hevalên xwe birayê vexwin û li TV'da leyzên footballê temaşe bikin û tu caran jî WC'yê paqij nakin. We ku tê zanîn rasthatina ên ku zayenda civakî rexnedikin gelek hesaniye. Belê tevî kû fikrandina ev têgehên zayenda civakî bi destên civakî hatîne afirandin, jî gelek femînîst di warên cuda da xwedî rollên cuda ên zayenda civakî bin jî, tê fikrîn kû biyolojîyê ve têkiliyek di nava hemû jinan da heye. Hemû jina bi şeklekê jî pêkutiyên pederşahiye eş kişandîne. Ji ber vê yêkê jî hewceye di mejiyê hemû jinan da xala girîngtirin kûştina pederşahiye xwe be.

Belê jin çîye? Hat fahmkirin kû piranî jî van femînîstên jina kategorîzê dikin bi awayêkê xurt gîredayî rola xwe ya zayenda civakî, spî, heteroseksuel û çîna navînin. Ev hêlên kû navên wan derbaz dibin destnîşankirina curên armancên politik kurtirbun. En ku li gor vê salixdana hatî destnîşan kirin neban, ew di derweyî rêxistinîna femînîst da di hatin hiştin. Reş, Chîcana (Hisperik), lezbiyen (jinbaz) an trans ew çî bûn? Tevî kû dengvedana protestoyên jinên nijadên cuda, lezbiyenên spî û transan ev mirove gelek caran derveyî rêxistinîna politik ên hatîni lidarxistin hatin hiştin.

Lê mixabin guhartinên kiryarên politik ên bi vî şeklî jiber têkiliyên hêzên li ser serê me kêman nabin pir asteng û zorin. mirovên xwedî cihawaz kêmtir dikarin pêkanînen nûnertiya mirovên din û destnîşankirina rewşa politik dest bixin. Di vî warê da avantajî wan gelek lewaze. Bawerîya cihawazan ewe kû dikarin destnîşana kategoriyên kû gelek cara gerdûnî tîn nîşandan û têkiliyên hezî bikin: jin, pederşahî, pekutî.

Belku pirsgirêka bilezginî di wî demî heya îro benda çareserîkirinê jî bo fahmkirina têgehên hevbir mîna zayend, nijad, rewşa aborî, astengên fizîkî bandorekî çawa li ser zayenda civakî dikir tu kar nekirine.

Mixabin aktîvîstên (lebatî) LGBT û femînîstên spî ên sinifa navîn îro jî dest ji xeletiyên politîk bernedane û didomînin jî ber kû rêxistina hêzên xwe û cihawazî ya binyadî a li gel wan na pirsînin (nijadî, aborî, zayendî, leşî hwd.) Ica di vê derê da zayenda civakî berze dibe û jî nû ve di nava hinek tevnanada derdikeve holê. Piştî rexneyên salan lezbiyen (jinbaz), jinên trans di gelek dewerên rêxistinên makebizav ên femînîstan da dur dihatinxistin û gelek caran jî dihatin qedexekirin, nemaze dema kû nijada wan jî ne spî ba ew pêtir rastî van neheqîya dihatin. Drag queenler (Travestî) û zilamên kû guhnedana rollên xwe ên dinava zayenda civakî da dinava gey'ên(kurbaz) çîna navinde rastî neheqiyek di jwar tîn wateya vê ewe kû pergala zayenda du çik bi hêzeke qelew li ser kare, mixabin di nav komên queer da jî ew wisaye.

Li Almanyayê zayenda civakî her dem bi rengê nijadî tê hesabandin. Eger nijad wekî Avtar Brah destnîşan dike “Vegotina zayendê a binyadî” be, wê demê jî divê zayenda civakî û nijad çawa bi awayekî binyadî tê vegotin bê fikrîn. Dibe îro mirov pêşbîryara kû li Almanyayê li hemberê penaber û reşika tê jiyin wek nûceyeke kevn bi fikre, lê rêbazên kategorîzekirina mirovan a li gor nijadê zindî(ye) diyardike. Di gotina piştî 9-11' a roja me da (ên kû her dem jî başûrê rûyê erdê tîn) “penaber” bûne bisilman û bisilman jî li gor zayenda civakî xistine bin nîrê nijadiyê. Zilamên penaber û bisilman nemaze bi rexê civakî ve bê avantajin. Ciwanên kû li paşeroja penaberiyê tîn pêtir wekî zayendperest û homofobîk tîn dîtin. Ên qala wan tê kirin, di van demên dawîda pêtir dibine kêla li ber berê çalakiyên rêxistinên makebizava gey(kurbaz)-lezbiyen(jinbaz) û femînîst. Dadwan, polis, parlementer, hetta partîzanên partîya kesk li Berlînê jî daxwaz dikin

Gender: What is it and what does it do?

Jennifer Petzen
dergi@hevjin.org

I doubt that I will be able to give a definition of gender here that is better than what can be found in innumerable books and articles. Many of us know that gender is a social construction and usually based on a binary system of man-male/women-female, with men having structural advantage solely due to their gender assignment. Gender is historically predicated and is a fluid category that changes over time.

But it's more important to me to talk about what it means to have the power to define gender and feminist

kû ciwanên penaber bi awayekî hişk bîn ceza kirin û li-darxistina qanuneke bicihêti mafê hev welatî û mafê cihbûnê amade bikin. Dema ev çêbibe ev ciwane dibe kû biçine welatên kû tu caran nedîfîne.

Jinên bisilman mîna kurbanî kenbelengaze kû ji ber mêrê xwe ê serhişk û tundîperwer nikarin xelasbîbin û jiyana xwe azad berdewam bikin. Jinên bisilman di bin nîrê feraseta mêrê xwe da mîna belengazekê dijîn û nikarin jiyaneke azad bijîn. Di demek berî şaristaniyê da bi awayekî paşvemaî benda xelasbûna zilma mêrî û ceza kirina wane. Ev hukmê kurbankirinê politiyekî kû jinên bisilman û reşik dijî pêvajoya biryardayîne bi-hêle û wan lawaz bixe û bi çavê qudê wan binere di afirîne. wan hewceyî ceribandina afirandina politiyake berxwedanê dike da ku ev gotinên deshilatdara bihêz nekevin. Bi vî awayî ev pêvajoya kurbankirinê kû piranî komên gey lezbiyenên Almanî nerîtinin îro li ser queerên nijadên cuda û querên bisilman de dinerîtinin. Diroka nasnameya zayendî û berbiçûna zayendî a Avrûpayê di nava vegotineke ku şaristana Avrupa'yê li hemberî paşvemaîna bisilmana de danane rûniştin da berzedibe û derketina awayekî paqijî mirov di nava mereqê de dihêle.

Politikaya kû di nava mijarekê da fetisî mayî nijadperestî û bêadaletiya civakî diafirîne. Politikaya kû azadiya zayendî û zayenda civakî armanç dibîne divê edeleta aborî û nijadî jî armanç manê bibîne. Lê belê di nava têgehên cuda da salixdandina vê bê gûman li ser milên aktorên heremî maye. Hefteya Rûmet a Stenbolê a par de min li belgefilmeke Esmeray a ku giringiya zayenda civakî nijadkirin û sosyoekonomîk jî bo karkirina edeleta civakî başdizanî temaşe kir. Tê bîramin kû ev jina trans a bedew û hunermenda hêja di got ku: “politikaya palê xwe daye kurbankirinê xerabtir tişteke tune”. Bêgûman ez bawer dikim kû ev helwesta kû bi tîkiliyên hêzî ên zanyarên heremî ên ku digihin ser rîya hevdu û redkirina kurbankirinê pêk tê dî rîya politikaya edeleta civakî baş veke.

and queer politics than it is for me to attempt to define gender. What work does gender do, and how does it do it? What is to be gained from defining, ordering, and categorizing gender? My goal here is to look not at how the state or social relations define gender but to examine gender within the politics of the privileged in feminist and queer political practice.

In Germany, where I live, gender is everywhere and nowhere all at once. When I ask my students what “gender” is (in English) on the first day of Introduction to Gender and Queer Studies, most of them are not sure. Some point out that there is no corresponding word for gender in German. Geschlecht (like cinsiyet) means both biological sex and gender, and so Geschlecht must be qualified with “sozial” (Like toplumsal cinsiyet) or the English word is used. Looking at the history of fem-

inist organizing in the US, we focus on how gender was used by feminists to differentiate between biological sex and the different social roles ascribed to them.

For many women, the political mottos “biology is not destiny” and “the personal is political” have been ways to critique the seeming naturalness of social gender: Women cook, clean, take care of kids and are bored out of their minds; men have jobs, drink beer with their friends, watch sports on TV and never have to clean the toilet. Obviously, critiques of these gender roles were not hard to come by. And while this understanding of gender was seen to be something socially constructed, many feminists thought that all women were linked by their biology, even though their gendered roles might be different in different contexts. All women were seen to be suffering in some way from patriarchal oppression, and it was therefore assumed that all women in the world should put the abolishment of patriarchy at the top of their agenda.

But what is a woman? It turns out that many of these feminists defining the category of woman turned out to be white, straight, middle class and gender conforming, and these positions were directly related not only to what kinds of political goals were set. Others who didn't fit this description were marginalized in the feminist movement. Black? Chicana? Lesbian? Trans? These people were excluded from up and coming political organizations over and over again, despite the vociferous protests from lesbian and straight women of color, white lesbians, and trans people.

Unfortunately, this kind of political practice is extremely difficult to change given the structural and enduring nature of power relations. People in privileged positions often claim the power to represent other less advantaged people and to define their political agenda. The privileged assume they had the power to define categories and relations of power, which are usually claimed to be universal: women, patriarchy, oppression. Perhaps the most pressing problem was and continues to be that more privileged feminist activists (i.e. middle-class straight white women) are unwilling to understand how intersecting analytical categories such as sexuality, race, economic position, and physical ability affected the category of gender.

Unfortunately, a lot of middle class white feminists and LGBT activists are still making these political mistakes because they are reluctant to question power structures and the various ways they enjoy structural privilege (racial, economic, gendered, embodied, among others). And this is where gender disappears and appears again in certain patterns. After decades of critique, lesbians and transwomen are often marginalized or even banned in mainstream feminist organizations, especially if they are racialized as non-white. Drag queens and gender-nonconforming men are increasingly looked down upon in middle-class gay communi-

ties. That is to say, the binary gender system is in full force, even in queer communities.

In Germany, gender is always racialized. If race is “an essentialized narrative of sexuality” as Avtar Brah notes, then we should also consider how gender is an essentialized narrative of race. Prejudice against migrants and people of color in Germany is perhaps old news, but the ways in which people are racialized are dynamic. In the current post-9-11 discourse, “migrants” (always from the global South) have become Muslim, and Muslims have become racialized in a gendered way. Migrant and Muslim men, especially socially disadvantaged youth “with a migration background” are perceived as being especially sexist and homophobic and have become the target of campaigns of mainstream gay and lesbian as well as feminist organizations. Judges, police and politicians—even the Green Party in Berlin—are calling out for harsh mandatory sentencing for “migrant youth,” measures that within a context of discriminatory citizenship and residency laws make these young people subject to deportation to countries they have never lived in.

Muslim women, on the other hand, are seen as tragic victims who are unable to escape their violent men and are unable to live emancipated lives. Stuck in pre-modern time, unable to develop, they need to be saved, while their men are in need of punishment. This victimizing judgment produces a patronizing and disempowering politics whereby Muslim and women of color are excluded from decision-making processes and are left to try to articulate a politics of resistance that won't reinforce dominant racist discourses. A parallel process of victimization by majority German gay and lesbian groups has now spread to queers of color and queer Muslims. At the same time, the history of oppression based on gender identity and sexual orientation in Europe curiously has been completely effaced in a narrative of European civilization vs. Muslim backwardness.

This is single-issue politics at its worst, reproducing racism and social injustice. A politics that aims for gender and sexual emancipation has to aim for economic and racial justice as well. But what that would look like in another context, of course, is for local actors to define. Last year at the Istanbul Pride Week I saw a documentary film featuring Esmeray, an amazingly energetic Kurdish transwoman activist and performer who is cognizant of how crucial it is to consider gender, racialization and socio-economic factors when fighting for social justice. I remember her saying “There is nothing worse than a politics based on victimization.” I have no doubt that this combination of local knowledge, an intersectional understanding of power relations and the refusal to be victimized will lead to an empowering politics of social justice.

I would like to thank Aykan Safoglu for his comments.

**Bütün LGBTT bireylerini yaşadıkları insan hakkı ihlallerini
ANLATMAYA ÇAĞIRIYORUZ!**

Şimdiye kadar, 'ne olacak ki, ne işe yarayacak' dedik
ve sessiz kalmayı seçtik belki.

Bizim bu sessizliğimiz;

Bize karşı uygulanan ayrımcılıkların yok sayılmasına,
yaşadığımız ihlallere yönelik hiçbir kaydın tutulmamasına
ve haklarımıza sahip çıkmamamıza neden oldu.

Gelin hep birlikte bunu değiştirelim!
LGBTT bireyler olarak bizlere yönelik
AYRIMCI TUTUMLARI DEŞİFRE EDELİM...

hevjin

Biz buradayız,
Sen neredesin?
Sen yoksan biz eksikiz...

info@hevjin.org

www.hevjin.com

hevjin
.com

**bizi ve dergimizi
web sitemizden
takip edebilirsiniz!**

*hevjin'in ilk sayısını,
2006 yılında homofobik
bir nefret cinayetine
kurban giden, Gazeteci-
Yazar Baki Koşar'a ithaf
ediyoruz. 1970 Batman
doğumlu Baki Koşar,
egemen ideolojinin
baskısı altında ezilen iki
kimliğe sahipti; Kürt ve
eşcinseldi...*

*"...anladım ki 'azınlık'
olan herkes, hayatın
ve dünyanın neresinde
olursa olsun, neresinde
durursa dursun, nihaye-
tinde "azınlıktır."
Ve en küçük bir ayrıntı-
da, sıradan bir kıvrımda
veya alelade bir diya-
logda, bunu bir 'yazgı'
gibi taşımak zorunda
olduğunu bazen yüreği
sızlayarak, bazen sarıla-
rak, bazen de öleyazarak
kavrar..."*